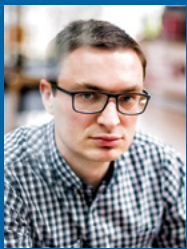

▶ **STARTUJE PODPORA ENERGETICKÝCH KOMUNIT** str. 2-3

- ▶ **STRATEGICKÉ PROJEKTY** V UHELNÝCH REGIONECH POKROČILY str. 4
- ▶ STARÉ VĚCI **NEVYHAZUJÍ**, VRACÍ JE DO OBĚHU str. 10
- ▶ LYŽOVÁNÍ A **KLIMATICKÁ ZMĚNA** str. 26

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

úvodem si vám dovoluji popřát hezké Vánoce, vše nejlepší do nového roku a ať je tak dobrý, jak byste si přáli.

V prosincovém čísle žádné speciální dárky nemáme, ale třeba obyvatelé Ostravy se aspoň na nějaký mohou těšit – otevřou si ho ale o trochu později než o letošních Vánocích. Ve městě

vznikne Černá kostka, což může znít jako název hororu, ovšem černá k Ostravě patří. Kostka bude vzdělávací a informační instituce, je to jeden z prvních projektů podpořených z Operačního programu Spravedlivá transformace. Černá kostka je vržena, budoucnost jí čeká světlá.

V Poděbradech slouží re-use centrum, což je fancy název pro úchvatnou službu. Každý jsme kdysi drželi v ruce něco, co nám bylo líto vyhodit, přitom někdo jiný by to využil. Teď stačí, když starší kolo, skříňku nebo třeba hračky, které vás už nebaví, přinesete do re-use centra. Necháte to tam, a když se to někomu bude hodit, vezme si to a využije to. Zní to až romanticky, jako z amerického seriálu, probírat se starými věcmi a najít v nich něco, co se hodí.

Píšeme také o novince, na kterou mnozí ne-trpělivě čekali, a tou je komunitní energetika. Slovo komunitní se používá v poslední době k leccemu, ale nebojte se, nemusíte odevzdat veškerou energii do společných kádí a pak se chodit dívat na televizi k sousedům, aby se ušetřilo. Jde o výhodnou spolupráci pro efektivní využívání energie z obnovitelných zdrojů.

Hodně se věnujeme také stromům. Takový strom, pokud vám zrovna nepadá na hlavu, je milý zelený kamarád, který vyrábí kyslík, chladí okolí, zadržuje vodu a i nějaký ten jeho plod rádi využijeme. Vlastně se mu nedá nic moc vytknout. Asi i proto stromy tak rádi sázíme. Kde a jak, o tom si můžete přečíst v našem časopise.

Hezký zbytek roku a skvělý rok příští přeje

JAN RÖDLING
šéfredaktor

▶ Startuje nová éra energetiky. MŽP podpoří **zakládání energetických komunit**

Foto: Pixabay/Solarimo solar

Komunitní energetika napojená na energii ze slunce nebo z větru přináší řadu výhod, které tu nikdy nebyly. Napojení na obnovitelné zdroje energie snižuje závislost na fosilních palivech a zvyšuje energetickou suverenitu místních komunit. Navíc přináší ekonomické výhody pro všechny zapojené do tohoto systému.

Ministerstvo životního prostředí otevírá díky prostředkům Národního plánu obnovy unikátní výzvu z Národního programu Životní prostředí. Podpořit má zakládání energetických společenství, která jsou nezbytným předpokladem pro rozvoj komunitní energetiky v Česku. Příjem záměrů se otevřel 1. prosince, ve dvoukolové soutěžní výzvě bude vybráno k podpoře minimálně čtyřicet záměrů. Celková alokace výzvy je 98 milionů korun, dotace může dosahovat až 3 milionů korun.

„Komunitní energetika je další krok, kterým se posouváme k energetice nové doby. Díky obnovitelným zdrojům se energie stává lokálním produktem, který se vyrábí i spotřebovává v jednom místě. Těmhle novým rozměr lidem ještě víc přibližuje výhody a lehkost energie ze slunce a větru, dává možnost energetické nezávislosti a ekonomické neohroženosti v nejistých dobách. V neposlední řadě je pak třeba vyzdvihnout přínosy této čisté energie pro životní prostředí. Komunitní energetika je budoucnost založená na obnovitelných zdrojích, zároveň vlastněná ne velkými společnostmi, ale malými skupinami občanů nebo svazky obcí. Do roku 2030 potřebujeme navíc energii z obno-

vitelných zdrojů zpět násobit a k tomu nám pomůže komunitní energetika. To nám přinese energetickou bezpečnost, soběstačnost a svobodu,“ uvedl ministr životního prostředí Petr Hladík s tím, že účelem komunitní energetiky je podpora decentralizace a demokratizace energetiky. „Cílem je zvýšit využití obnovitelných zdrojů energie, zvýšit energetickou účinnost a boj proti energetické chudobě, zejména v domácnostech a malých a středních podnicích. Zakládání energetických společenství je jedním z našich kroků směrem k dosažení těchto cílů,“ doplnil.

Energetická společenství (ES) jsou jednou z možností, jak se může spotřebitel zapojit do výroby elektřiny: spojit se s dalšími spotřebiteli a společně investovat do komunitní výroby a efektivně využívat vyrobené energie. Nová výzva je určena pro veřejný sektor (zejména obce a jimi založené spolky jako dobrovolné svazky obcí, mikroregiony apod.), podnikatelský sektor (pouze fyzické osoby podnikající, malé a střední podniky), sektor domácností (zejména vlastníci nebo nájemníci bytových jednotek, rodinných domů, bytových domů, bytová druž-

Na podporu komunitní energetiky půjde 98 milionů korun. Dohromady lze poskytnout finanční podporu ve výši až 90 % pro subjekty, kteří nejsou plátcí DPH, což platí zejména pro veřejný a občanský sektor.

stva, SVJ) a občanský sektor (zejména spolky, církve, nadace apod.).

„Členové společenství mají zájem společně sdílet přínosy efektivnějšího spotřebovávání energie ze síťových, ale zejména z lokálních obnovitelných zdrojů energie a budou určitým způsobem také sdílet náklady na výrobu energie z těchto zdrojů. Způsob sdílení je nutné před založením energetického společenství připravit a smluvně zakotvit. Může se to zdát jako drobná podpora, ale jde o docela hodně kroků, které je potřeba promyslet a administrativně připravit,“ říká ministr životního prostředí Petr Hladík.

Zálohy až na 60 % celkové dotace

Výzva je určena na podporu zakládání energetických společenství, konkrétně na zpracování podkladových materiálů, proškolení a činnost koordinátora a další související aktivity potřebné ke vzniku energetického společenství. V této chvíli chceme podpořit vznik minimálně čtyřiceti projektů o různé velikosti a složitosti. „Resort životního prostředí je ministerstvem budoucnosti, proto vypisujeme tuto unikátní výzvu, financovanou z Národního plánu obnovy. Na podporu komunitní energetiky půjde 98 milionů korun. Dohromady lze poskytnout finanční podporu ve výši až 90 % pro subjekty, kteří nejsou plátcí DPH, což platí zejména pro veřejný a občanský sektor,“ uvedl ministr Hladík s tím, že pro plátce DPH může být výše podpory 70 %. „Zálohově je navíc možné získat až 60 % celkové dotace. Zbytek po vyúčtování a doložení podkladových materiálů,“ doplnil ministr. O podporu mohou žádat různé subjekty, včetně bytových družstev, společenství vlastníků jednotek, nájemníci bytových jednotek, územní samosprávné celky, příspěvkové organizace či obchodní společnosti v jejich vlastnictví, dobrovolné svazky obcí a další právnické osoby.

„Podporované činnosti zahrnují proces založení energetického společenství, včetně zpracování technických, ekonomických a právních materiálů, a také aktivity potřebné k jeho vzniku. Přispějeme i na osvětové a propagační aktivity, jako jsou plánovací workshopy, občanská shromáždění, propagace obnovitelných zdrojů energie v komunitě a v neposlední řadě i činnost koordinátora energetického společenství. Koordinátor energetického společenství, který má klíčovou roli při řízení a přípravě aktivit, je povinen absolvovat školení ke komunitní energetice,“ doplnil ministr Hladík.

Finanční podpora je rozdělena do čtyř kategorií podle náročnosti založení energetického společenství:

Kategorie 1:

- podpora až 600 000 Kč pro ES omezená na rodinné a bytové domy

Kategorie 2:

- podpora až 1 500 000 Kč pro ES s členy ze stejného sektoru (například několik budov veřejného subjektu, jako jsou obce či nadace)

Kategorie 3:

- podpora až 3 000 000 Kč pro ES s různými členy - kombinace veřejného, podnikatelského, občanského sektoru a domácností

Kategorie 3+:

- podpora až 3 000 000 Kč pro ES s různými členy, které působí na území minimálně tří sousedních obcí s rozšířenou působností

Důležité je připomenout, že podpora se v rámci jednotlivých kategorií počítá. „Pokud budou v kategorii 1 zapojeny do energetického společenství například dva bytové domy s celkem 40 odběrnými místy a 10 rodinných domů, bude podpora celkem 380 000 Kč (40 × 5 000 + 2 × 40 000 + 10 × 10 000). Pokud budou v daném projektu ES tři různé způsoby využití stavby (například škola, ČOV, bytový dům) a dva typy žadatelů s vazbou na odběrné místo (například obec a SVJ), pak projekt v kategorii 3 získá podporu celkem 1 700 000 Kč (3 × 300 000 + 2 × 400 000),“ vysvětlil ředitel Státního fondu životního prostředí ČR Petr Valdman.

Podávání žádostí

Žadatelé budou předkládat záměry a podávat žádosti ve dvoukolové soutěžní výzvě. První kolo pro předkládání záměrů na vytvoření energetického společenství bylo otevřeno 1. prosince 2023 a potrvá do 31. ledna 2024 do 15:00. Výběr záměrů k postupu do druhého kola bude zajištěn MŽP. Druhé kolo pro podávání žádostí o podporu bude vypsáno až po vyhodnocení záměrů z prvního kola. Druhé kolo již bude administrovat SFŽP ČR.

„Žádost lze podat před, v průběhu i po realizaci energetického společenství. V prvním kole budou předkládány projektové záměry. Ty budou hodnoceny podle dvanácti kvantitativních a kvalitativních kritérií. Do druhého kola by mělo postoupit minimálně čtyřicet projektů, přesný počet se bude odvíjet od kvality projektů a výše požadované podpory. Projekty doporučené hodnotící komisí k podpoře budou moci podat již vlastní žádost o podporu. Podání a administrace projektu probíhá kompletně online přes portál AIS SFŽP na adrese zadosti.sfzp.cz,“ uvedl Petr Valdman.

Projekty budou hodnoceny podle záměru a budou se jim přidělovat body v kvantitativních i kvalitativních kritériích. Minimální výsledná bodová hranice pro postup je třicet bodů. Do kvantitativních kritérií patří nákladovost projektu, jeho velikost a komplexnost záměru. V kvalitativních kritériích se bude hodnotit kvalita záměru, opatření ke snížení energetické náročnosti objektů, využití obnovitelných zdrojů energie (OZE), ukládání energie a řízení jejího využití, zkušenost s provozováním OZE,

participativní tvorba ES a jeho strategická vize.

Pro získání doplatku podpory bude nezbytné doložit zpracování podkladových analytických materiálů potřebných pro založení energetického společenství. „Při jejich zpracování je třeba dbát na jejich vzájemnou koordinaci a provázanost, to chceme zdůraznit,“ doplnil ředitel Valdman.

Pro vznik energetického společenství je nezbytná osvěta a vzdělávání. „Propagace obnovitelných zdrojů na úrovni obcí, vzdělávací workshopy nebo představení vzniku ES spoluobčanům. Všechny tyto aktivity je nutné dělat, aby se komunitní energetika mohla opravdu rozvinout. Část získané podpory je proto nutné vložit právě do propagace a osvěty,“ řekl ministr Hladík s tím, že každé takové společenství by mělo mít svého koordinátora, který ohlížá jednotlivé kroky potřebné pro založení energetického společenství.

„Komunitní energetika je nedílnou součástí energetické transformace. Energetická společenství podpoří lokální spotřebu energie z obnovitelných zdrojů a pomohou domácnosti chránit před růstem cen energie na trhu. Pro kvalitní rozběh pilotních projektů je klíčovou podmínkou informační podpora včetně představení realistických možností využití jednotlivých technologických řešení. Ministerstvo životního prostředí může nabídnout obcím a dalším zájemcům o sdílení energie manuály, návody i interaktivní nástroje, které vznikají díky běžícímu projektu realizované za podpory Technologické agentury ČR,“ říká Martin Sedlák, programový ředitel Svazu moderní energetiky a poradce ministra životního prostředí pro oblast energetiky.

Podporu energetického společenství si chválí i samotní starostové obcí. „Komunitní energetika je pro mě snahou obcí přiblížit se k soběstačnosti či dít nezávislosti na externích dodavatelích energií. Jde o zcela zásadní téma, kterému se konečně dostává patřičné pozornosti. Donedávna nemyslitelné věci už jsou dnes možné nebo brzy budou. Proč? Protože dávají smysl. Systém výroby, spotřeby i akumulace energií lze i v menších obcích připravit tak, aby z nich těžili v první řadě místní obyvatelé. Zároveň se v řadě dalších oblastí – ať jde o technické služby, odpadové hospodářství, nebo třeba vodovody a kanalizace – ukázalo, že obce dovedou být velmi dobrými hospodáři a občané to dokáží vycítit a ocenit. Z těchto předpokladů vycházíme i my ve Slatinicích. Chceme vytvořit takový energetický systém, který bude elektrickou energii vyrábět, spotřebovávat i akumulovat. U nás již existují nebo se brzy spustí projekty fotovoltaiky (výroba) či přečerpávací vodní elektrárny (akumulace) či nových progresivních služeb pro naše občany, jakými jsou zimní chlazené kluzišťe nebo třeba termální lázně (spotřeba),“ uvedl Ondřej Mikmek, starosta obce Slatinice.

Podporované projekty musejí být realizovány do 31. prosince 2025 a mohou zahrnovat pouze způsobitelné výdaje vynaložené po 1. lednu 2022.

Žádosti je možné podávat elektronicky prostřednictvím Státního fondu životního prostředí ČR na jeho webových stránkách. Žadatelé mohou také získat informace prostřednictvím kontaktního formuláře dostupného na stránkách programu, případně mohou kontaktovat příslušné krajské pracovníky SFŽP ČR nebo MŽP. ●

► Realizace strategických projektů v uhelných regionech se blíží

Foto: archiv SZP ČR

Celkem šest strategických projektů Operačního programu Spravedlivá transformace (OPST), konkrétně LERCO, Černá kostka, CEPIS, REFRESH, TPA a POHO park z Moravskoslezského kraje, již prošlo hodnocením výběrové komise a první z nich – Černá kostka – získal rozhodnutí o poskytnutí dotace.

Může tedy na svůj záměr začít čerpat dotační podporu. Další schválené projekty by měly obdržet rozhodnutí ještě do konce tohoto roku. Z celkem dvaatřiceti projektů z Moravskoslezského, Karlovarského a Ústeckého kraje se zatím přihlásilo do výzvy s termínem ukončení do konce tohoto roku sedmnáct z nich. OPST se zaměřuje na řešení negativních dopadů odklonu od uhlí v nejlépe zasažených regionech. Cílem podpory je umožnit regionům a lidem řešit sociální, hospodářské a environmentální dopady zelené modernizace.

„Díky strategickým projektům podpoříme nejen přeměnu trhu práce, ale především přineseme do regionů tolik potřebné finance pro rozvoj místní infrastruktury a ekonomiky. Strategické projekty jsou považovány za vlajkové lodě, od kterých je očekáván velký dopad do regionů, a proto je jim určena téměř polovina alokace tohoto programu, tedy asi 20 miliard korun. Nejvíce schválených projektů je z Moravskoslezského kraje, kde podalo žádost už deset projektů ze třinácti. Jedním z nich je například budova Černá kostka – nová Moravskoslezská vědecká knihovna a zároveň centrum vzdělávání a digitalizace, do které se první návštěvníci podívají už v roce 2027. Projekt přitom naplňuje vizi regionu, tedy přechod od těžby uhlí k těžbě dat. Věřím, že i prostřednictvím OPST se nám podaří alespoň částečně vyrovnat nevýhodné postavení krajů,“ uvá-

dí ministr životního prostředí Petr Hladík s tím, že další rozhodnutí o poskytnutí dotace budou následovat během zimy.

„K podporovaným aktivitám u strategických projektů patří investice do malých a středních firem včetně začínajících podniků, dále investice do oblasti výzkumu a inovací a samozřejmě také do rozsáhlých projektů obnovy a dalšího využití území po těžbě hnědého a černého uhlí. Velmi důležitou součástí jsou i investice do oblasti vzdělávání a rekvalifikace obyvatel kraje,“ dodává Petr Valdman, ředitel Státního fondu životního prostředí ČR.

Dalším projektem je LERCO, tedy Life & Environment Research Center Ostrava, který bude sloužit jako vědeckovýzkumné středisko. Mezi schválenými projekty je i CEPIS, Centrum podnikání, profesní a mezinárodních studií, které by mělo vzniknout při Obchodně podnikatelské fakultě v Karvině. Díky podpoře vznikne nová vysokoškolská vzdělávací infrastruktura se zaměřením na podnikání a ekonomii. Záměr REFRESH (Centrum pro výzkum energetické a sociální změny) vytvoří v regionu desítky nových míst a zároveň reaguje na aktuální priority Evropské komise, například Zelenou dohodu pro Evropu a Digital Europe. Technologická a podnikatelská akademie (TPA) si klade za cíl zvýšit kvalitu vzdělávání, uplatnitel-

nosti a zaměstnanosti absolventů na trhu práce prostřednictvím inovačního systému vzdělávání s důrazem na neustálé zvyšování kvality přípravy žáků a studentů pro život a práci ve 21. století. Posledním z doposud schválených projektů je POHO park, revitalizace areálu bývalého dolu Gabriela.

Dalšími projekty v Moravskoslezském kraji, které si už podaly žádost, jsou Centrum veřejných energetiků, CirkArena, EDEN Karviná a TRAUTOM.

V dalších dvou krajích zatím žádný z projektů rozhodnutí o poskytnutí dotace nezískal. V Karlovarském kraji podal žádost o podporu projekt Medard, který chce revitalizaci a resocializaci vytvořit z vyloučené lokality nový prostor pro trávení volného času a bude projednán výběrovou komisí ještě v listopadu tohoto roku. Díky druhému podanému projektu s názvem vl:áštovka by se město Aš dočkalo rekonstrukce historické hasičské stanice a její přeměny na coworkingové centrum s cílem rozvíjet podnikání a zaměstnanost našeho nejzápadnějšího regionu. Třetím projektem je Sokolovská investiční a green development – příprava lokalit pro nové využití v podobě průmyslových zón.

V Ústeckém kraji si podaly žádost o podporu již čtyři projekty. Jedním z nich je projekt SYNERGYS, zaměřený na rozvíjení podmínek pro vývoj a aplikaci nových čistých zdrojů energie. Klíčovým výstupem tohoto záměru je soubor pilotních technologií hlubinného geotermálního zdroje, podzemních zásobníků tepla a elektrolytické jednotky pro výrobu zeleného vodíku. Dalším projektem je Transformační centrum Ústeckého kraje, které nabídne multifunkční budovu pro coworking, setkávání a další rozvojové aktivity v oblasti energetiky. Třetím přihlášeným projektem je RUR, tedy Region univerzity, Univerzita regionu. Posledním projektem, který doposud o podporu požádal, je Green mine, který připravuje revitalizaci části uhelného lomu ČSA, v němž by měla být definitivně ukončena těžba v roce 2025.

Strategické projekty procházejí čtyřstupňovým hodnocením, ve kterém jsou posouzeny nejen formalitami, ale i jejich ekonomická stránka a reálné přínosy. Tento proces trvá 120 kalendářních dnů, poté zasedá Regionální stálá konference (RSK), která jejich realizaci doporučuje Výběrové komisi, jež je tvořena zástupci Ministerstva životního prostředí, Státního fondu životního prostředí ČR a ministerstev podle věcné příslušnosti projektu.

Výběrová komise, která zasedá jednou měsíčně, již doporučila k financování také projekty v tematické výzvě Odborné učebny ve středních školách a Konektivita škol, ve kterých mohou žádat výhradně školy v uhelných regionech. Vybrala projekty s celkovou alokací 4,6 miliardy korun. ●

► Ostravská Černá kostka, moderní knihovna a kulturní centrum, získala dotaci

Ministerstvo životního prostředí ČR rozhodlo o přidělení financí z Operačního programu Spravedlivá transformace pro stavbu Černé kostky – Centra digitalizace, vědy a inovací. **Moravskoslezský kraj tak na tento projekt získal z evropských zdrojů 1,6 miliardy korun.**

Černá kostka již má od letošního ledna stavební povolení, Moravskoslezský kraj připravuje podklady pro vyhlášení výběrového řízení na zhotovitele stavby.

„Pro Moravskoslezský kraj je schválení dotace obrovská událost. O Černé kostce se u nás mluví už od roku 2004, za tu dobu prošel projekt různými fázemi, dokonce dlouho ležel u ledu. Plán postavit nové, supermoderní sídlo Moravskoslezské vědecké knihovny jsme znovu na stůl položili v roce 2016, šlo o jednu ze zásadních vizí nového vedení kraje. Jsem moc rád, že slib splníme. Černá kostka bude symbolem proměny našeho regionu, který se vydal na vzrušující cestu od těžkého průmyslu k inovacím a nejnovějším technologiím,“ uvedl hejtmán Moravskoslezského kraje Jan Krkoška a připomněl, že projekt vyjde na 2,6 miliardy korun. Z Fondu pro spravedlivou transformaci získal Moravskoslezský kraj prostřednictvím Operačního programu Spravedlivá transformace 1,6 miliardy korun. Statutární město Ostrava přispělo 150 milionů korun, zbytek uhradí kraj ze svého rozpočtu.

V nejbližších týdnech zahájí Moravskoslezský kraj výběrové řízení na zhotovitele tohoto ambiciózního projektu. Samotná stavba začne v příštím roce, hotovo bude v roce 2027. „Ve spolupráci s vysokými školami a dalšími vědeckými institucemi vznikne místo pro

robotizaci, digitalizaci, inovace a smart technologie nejen v oblasti knihovnictví. Bude zde probíhat formální i neformální vzdělávání včetně rekvalifikací. Nedílnou součástí bude podpora rozvoje kreativního průmyslu. Poskytne také prostory pro start-upy a zázemí pro péči o talenty. Černá kostka se stane centrem vzdělávání a místem setkávání různých generací, institucí i podnikatelů a firem. Výrazným způsobem pomůže v pokračující transformaci Moravskoslezského kraje,“ řekl náměstek hejtmána Moravskoslezského kraje pro kulturu a památkovou péči Lukáš Curylo.

Roční provoz bude podle odhadů stát 150 milionů korun, financován bude z vlastních prostředků organizace, například z nejrůznějších grantů a vstupného na akce, na provoz bude významně přispívat i Moravskoslezský kraj jakožto zřizovatel.

„Schválení podpory Černé kostky je pro nás důležité ocenění obrovského množství práce, kterou jsme projektu v minulých letech věnovali. Teď se soustředíme na to, abychom měli v roce 2027 připraveny co nejlepší služby pro naše návštěvníky. Služby, které umožní lidem v Kostce studovat, číst, seznamovat se s digitální budoucností a vzdělávat se v moderních technologiích a aplikacích,“ uzavřel ředitel Černé kostky Andrej Harmečko s tím, že nová krajská organizace Černá kostka – Centrum digitalizace

vědy a inovací byla Radou Moravskoslezského kraje zřízena k 1. říjnu 2023.

Černá kostka je moderní knihovnou a kulturním centrem, které se vyznačuje impozantním designem a rozsáhlými prostory. Má celkovou podlažní plochu 16 000 m² s dvěma podzemními a devíti nadzemními podlažními (včetně střechy). Její rozměry činí 36 × 36 metrů a nabízí 164 parkovacích míst pro návštěvníky, z toho 78 v podzemním podlaží a 86 na povrchu. Budova bude obklopena vodní plochou o rozloze 4 530 m², která má hloubku 5 centimetrů a objem vody 227 m³. Černá kostka bude „domovem“ pro ohromující množství kulturního dědictví, obsahující celkem 1,2 milionu knihovních jednotek. Bude otevřena v průběhu celého roku, což umožní širokou dostupnost pro návštěvníky a kulturní aktivity.

Černá kostka nabídne širokou škálu moderních a inovativních prostorů, včetně týmových i individuálních studoven, multi-mediálních učeben, experimentálního kina, laboratoří pro digitalizaci kulturního dědictví, makerspace pro experimentování s technologiemi, výstavních prostorů pro umění a kulturu, noční studovny a relaxační zóny. Také bude mít literární kavárnu a v letních měsících využitelnou střechu.

Černá kostka je navržena s ohledem na udržitelnost. Využívá moderní nízkoenergetické technologie, tepelná čerpadla pro efektivní vytápění a chlazení, kvalitní izolaci a materiály pro snížení energetických ztrát, přirozené větrání, fotovoltaické panely na střeše, LED osvětlení s nižší spotřebou elektřiny a shromažďování dešťové vody pro účely jako splachování. ●

► Výuka sklářství se rozšíří, spojí se plzeňská univerzita s karlovarskou střední školou

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara Západočeské univerzity v Plzni a Střední uměleckoprůmyslová škola keramická a sklářská Karlovy Vary podepsaly memorandum o spolupráci. Potenciál vidí obě instituce ve vzájemné součinnosti v oblasti přípravy vysokoškolského studijního programu. Spolupráce by tak mohla vést k vzniku detašovaného Ateliéru skla na Střední uměleckoprůmyslové škole keramické a sklářské.

„Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara se dlouhodobě a programově věnuje péči o kulturní dědictví, historii a národní tradici. Každá umělecká disciplína však potřebuje také nové a neotřelé impulsy. Naše fakulta je široce rozkročená a design skla je jednou z mála položek, která v naší nabídce doposud chybí. Přitom se jedná o disciplínu, která je součástí naší národní identity. Naším záměrem je vytvořit studijní program, který bude ukotvený v řemeslné tradici, ale zároveň přinese nová estetická, technologická a psychologická řešení,“ vysvětluje Vojtěch Aubrecht, děkan Fakulty designu a umění Ladislava Sutnara Západočeské univerzity v Plzni.

Aubrecht dodává, že plzeňská umělecká fakulta se stala dominantní institucí ve výtvorném vzdělávání, přičemž klade důraz na komplexní pojetí všech specializací, které jsou součástí jejího portfolia. Zamýšlený studijní program designu skla by tak musel přesáhnout konvenční smýšlení a sériovou výrobu. Instituce nyní směřuje k inovativnímu pojetí celého oboru s důrazem na spolupráci s předními českými a zahraničními partnery a tvůrčí a výzkumný charakter, který je pro fakultu charakteristický.

„Když bylo rozhodnuto o rekonstrukci a výstavbě nové Střední uměleckoprůmyslové školy keramické a sklářské, začala jsem mít pocit, že některé její výukové prostory by mohly být využity mnohem širším způsobem. Od počátku jsem byla přesvědčená o tom, že by měly být využity pro některý z tradičních oborů. Zároveň jsem věděla, že plzeňská Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara nemá ateliér skla. Jsem nesmírně ráda, že pan děkan Aubrecht přijal můj návrh a že jako naše společné dílo s největší pravděpodobností vznikne něco úžasného právě na škole v Karlových Varech,“ uvádí Markéta Šlechtová, ředitelka Střední uměleckoprůmyslové školy keramické a sklářské Karlovy Vary.

„Výroba skla má v Karlovarském kraji dlouholetou tradici. Historicky i dnes utváří významnou složku regionální průmyslové výroby. Výrobky od našich sklářů jsou známy po celém světě a my jsme na to jednoznačně hrdí. Nesmírně mne proto těší, že se podařilo domluvit spolupráci mezi oběma školami, která přispěje k rozvoji sklářství. Díky ní by se v našem regionu mohla v budoucnosti rozšířit nabídka vysokoškolského vzdělání o nový studijní program. Tén by navíc mohl být atraktivní nejenom pro studenty z Karlovarského kraje, ale i pro studenty z ostatních koutů naší země, kde mají ke sklářství

podobný vztah jako my. Karlovarský kraj je připraven být oběma školám nápomocen,“ uzavírá Petr Kulhánek, hejtmán Karlovarského kraje.

Memorandum o spolupráci mezi Fakultou designu a umění Ladislava Sutnara a Střední uměleckoprůmyslovou školou keramickou a sklářskou rozšíří hranice akademického poznání i průmyslové praxe a zároveň bude fungovat jako katalyzátor vzájemné inspirace. Studující i pedagogové tak budou moci těžit z příležitostí, které nabízí sdílení odborných znalostí a zkušeností.

Keramickou školu čeká v příštích letech kompletní rekonstrukce. Náklady by měly dosahovat 1,5 miliardy korun. Projekt přestavby byl vybrán jako strategický projekt Karlovarského kraje a má tak šanci získat dotaci z Operačního programu Spravedlivá transformace. Po dostavbě se zvýší kapacita školy zhruba o 170 žáků na 540. Součástí rozsáhlého projektu bude právě i vybudování nového ateliéru pro skláře. Prostory, kde budou brusičské, rytecké a další dílny, by využívali také středoškoláci. ●

► Do tůňek ve Frýdeckém lese se vrátí život

V místě vznikne mokřad pro živočichy a rostliny. Turisté si budou moci u nádrží posedět na lavičce a na nové tabuli se informovat o historii tůň a fungování mokřadu.

Foto: archiv SFŽP ČR

z dřívějšíka vybaví mnozí z místních. Je skvělé, že máme nyní možnost jej zvelebit, zachovat do budoucna a navrátit do něj život. Další výhodou revitalizace bude lepší zadržování vody v lokalitě a zlepšení mikroklimatu v blízkém okolí,“ uvedl primátor Frýdku-Místku Petr Korč.

Z obratlovců se v mokřadu bude dařit zejména obojživelníkům a plazům, jako jsou žáby, čolci a užovky, ale také různým druhům ptáků a malým savcům, například hlodavcům či netopýřům. Žít tam bude mnoho bezobratlých druhů klešťanek, znakoplavek, bruslařek, vírníků, jepic, okružáků, splešťulí, jehlanek a vážky.

Revitalizace vyjde na zhruba 1,4 milionu korun, přibližně 830 tisíc korun uhradí Norské fondy, přes 157 tisíc pak městu poskytnou Státní fond životního prostředí ČR.

První zmínky o vzniku tůňek jsou z roku 1949. Vybuovali je místní rybáři, pomocí důmyslného použití jednoduchých vzdouvacích a akumulačních zařízení. Nádrže byly až do devadesátých let minulého století využívány k odchovu pstružího plůdku. Poté rybáři činnost ukončili a rybníčky postupně chátraly. ●

Práce začaly v říjnu a potrvají do konce letošního roku. Obnovy se dočkají drobné rybníčky na horním toku Bílého potoka. Město chystá zrevitalizovat čtyři nádrže, tři z nich jsou přitom ve špatném technickém stavu a čeká je úplná rekonstrukce. Obnova nemine také studánku, dělníci ji obloží lomovým kamenem a trubku z PVC nahradí trubka mosazná. „U první z tůň, která si dodnes uchovává trvalou hladinu, necháme prohloubit dno a odtěžit z něj sedimenty. Opravíme, zpevníme hráz a odstraníme přelivy z provizorně a svépomocí zabudovaných PVC trubek. Vypouštěcí zařízení bude dvojité, s lávkou s kamenným bezpečnostním přeřívem,“ popsal zástupce odboru životního

prostředí a zemědělství města Frýdek-Místek Jakub Vicher. V rámci projektu pracovníci odstraní skládky biologického odpadu v okolí a zajistí likvidaci křídlatky.

Větší zásah je v plánu u hrází tří dalších rybníčků, které budou pro svůj nedobýr stav nahrazeny dřevěnými stupni z jedlových nebo modřínových kůlů. Na rozdíl od první tůňe nemají a nebudou mít trvalou vodní hladinu, ale vznikne zde mokřad. U tří nádrží bude zároveň zvolen různorodý postup úpravy, čímž vznikne více stanovišť na jednom místě. V lokalitě tak bude žít více rostlin a živočichů. „Jde o jedinečné místo v našem Frýdeckém lese, které si

▶ Mělník vysadí přes **700 nových stromů a keřů**

Mělník je obklopen krásnou přírodou. Město posiluje zeleň také ve městě, zelené ulice a plochy pro volný čas považuje za velký přínos.

Městu byla přidělena dotace ve výši přes 10 milionů korun z Norských fondů. Díky této finanční injekci bude radnice schopna realizovat projekt Realizace zelených opatření na ochranu kvality ovzduší ve městě Mělník - 1. etapa.

V rámci tohoto projektu vysadí přes 470 nových stromů a 360 keřů na třinácti pečlivě vybraných lokalitách. Výsadba

doprovodné liniové zeleně se uskuteční na deseti místech a jsou připraveny také plány na výsadbu zelených ploch. Konkrétně jde o obsáhlou výsadbu stromů v nově vzniklém parku Brabčov a rekultivace ovocného sadu Na Ráji. Současně se Mělník snaží posílit ochranný plášť lesa v oblasti Chloumek. Z městské výsadby se občané mohou těšit na rekultivaci sva-

hu v ulici Pod Vrchem, kde se rozhodli pro výsadbu vonných šefříků. V části ulice Na Ráji přibude 14 elegantních dřínů, nové břízy zkrášlí ulici Smetanova a mandloně najdou své místo v ulici K Mostu. Mimo město, v extravilánu, doplňují liniovou výsadbu na ulici Kokořínská o lípy velkolisté. Ulice Na Průhoně přivítá 73 nových stromů, především ořešáků, a ulici Chloumeckou obohatí 24 dřínů.

Celý proces realizace má být dokončen do konce dubna příštího roku. „*Význam zeleně je neuvěřitelně široký. Kromě estetického dojmu, který potěší naše smysly, má zeleň ve městě mnoho dalších pozitivních dopadů. Přirozeně filtruje škodlivé částice a látky z ovzduší, produkuje kyslík, slouží jako přirozený tlumič hluku, vytváří příjemné mikroklima stínem, zadržuje vodu a poskytuje útočiště a potravu pro mnoho živočichů. Stromy představují také přirozené a účinné klimatizační prvky, které nepotřebují žádný elektrický pohon. Stačí jim naše péče, dostatek prostoru pro kořeny a v prvních letech života pravidelná závlaha. Stromy vytvářejí tzv. malý okruh vody – vlhkost proudí do listů, kde se odpařuje a zlepšuje okolní klima. Abychom mohli využít stromy jako účinné klimatizační jednotky, musí být dostatečně vzrostlé a to trvá několik desetiletí. Proto je klíčové začít s jejich výsadbou již nyní, abychom zajistili příjemné a udržitelné prostředí i pro budoucí generace,*“ uvádí hlavní důvody mělnická radnice.

Všechny detaily ohledně výsadby a průběhu samotného procesu je možné sledovat na webu, který bude město v průběhu realizace projektu pravidelně aktualizovat: www.greenairmelnik.cz. ●

▶ Středočeské instituce sázejí na **ekologickou mobilitu**

Středočeští radní podpořili další instituci z oblasti kultury a cestovního ruchu při rozvoji elektromobility.

Na svém jednání schválili a podpořili příslibem kofinancování žádost Středočeského muzea v Roztokách u Prahy o 2,4 milionu korun na nákup dvou elektromobilů.

Středočeské muzeum v Roztokách u Prahy je již pátou organizací z oblasti kultury a cestovního ruchu, která jde vstříc ekomobilitě. Krajský radní schválili přidělení dotace a zároveň zařazení do zásobníků projektů. V případě, že bude kraj v žádosti o dotace úspěšný, bude nákup vozidel spolufinancovat. Celková cena za vozidel je 2,4 milionu korun, dotace z výzvy Národního programu Životní prostředí (NPŽP) by mohla činit 600 tisíc korun.

Zdaleka ale nejde o jedinou příspěvkovou organizaci z oblasti kultury a cestovního ruchu, která jde ekologické mobilitě naproti. Letos již dotace z výzvy NPŽP,

kofinancované krajem, dostaly Galerie Středočeského kraje, Oblastní muzeum Praha-východ, Středočeská centrála cestovního ruchu a Muzeum T. G. M. Rakovník. Projekt Středočeského muzea v Roztokách u Prahy však patří k nejzajímavějším. „*Vozidla plánuje muzeum nabíjet z vlastních nabíječek vybudovaných v rámci instalace fotovoltaické elektrárny v areálech muzea. Tím výrazně uspoříme provozní náklady. Předpokládáme, že fotovoltaika naplní pokrývá spotřebu aut mezi dubnem a říjnem,*“ konstatuje Václav Švenda. Muzeum chce zakoupit dva elektromobily nižší střední třídy.

Úsporu si od nákupu slibuje také Středočeská centrála cestovního ruchu, a to

na platbách parkovacích poplatků na území města Prahy. Muzeum T. G. M. Rakovník současně s plánovaným nákupem elektromobilů připravilo pozemky pro vybudování veřejné nabíjecí stanice v Lánech. Podobná stanice je již v provozu v Mladé Boleslavi v sousedství Leteckého muzea Metoděje Vlacha.

Na pořízení elektromobilů by mělo jít z krajského rozpočtu zhruba 6 milionů korun, dalších cca 2,2 milionu korun by pak mělo přijít z dotací.

Cílem výzvy je rozvoj potřebné infrastruktury pro vozidla na alternativní paliva a zvýšení počtu těchto vozidel v Česku za účelem zlepšení kvality ovzduší a snížení emisí z dopravy. Předmětem podpory je pak nákup nových vozidel do nabytí vlastnictví žadatele, v případě příspěvkových organizací do nabytí správy nebo příslušnosti hospodaření, či pronájem vozidla formou finančního leasingu. Podporovány nejsou jen elektrovozy, ale i automobily s vodíkovým pohonem a chytré neveřejné dobíjecí stanice (podporovány pouze s nákupem vozidla). ●

► Alej svobody vyrostla v Kujavách u Fulneku. Rozdělila pole a spojila zpřetrhané vazby

Symbolické stromořadí o 97 hrušních a 28 dubech vysadili v listopadu místní obyvatelé spolu s ochránci přírody Studénka, tamní farností, Nadací Partnerství a jejími partnery.

Svou účastí akci podpořil i ministr životního prostředí Petr Hladík a hejtmán Moravskoslezského kraje Jan Krkoška. Stromům požehnal zdejší farář Martin Sudora. Akce se zúčastnilo přes 400 lidí, většina z nich přímo z obce. Výsadbou akci uspořádala Nadace Partnerství pod hlavičkou své iniciativy Sázíme budoucnost. Vysazená Alej svobody má uzdravit krajinu a symbolicky ji osvobodit od nešetrného zacházení. Stromy tu lemují obnovenou polní cestu, která spojuje malebný kostelík s pěšinou podél Pustějovského potoka. Rozdělení polí na menší celky pomůže snížit erozi půdy, ale také poskytne útočiště lidským i zvířecím obyvatelům.

Krajina v okolí obce Kujavy na Novojičínsku dodnes nese stopy necitlivého kolektivního hospodaření. V první polovině dvacátého století byla drobná pestrá polička protkaná sedláckými cestami nahrazena neproniknutelnými lány. Chemické látky a dřívější zemědělské praktiky poškodily půdu. Místní cesty, meze a stromy v polích byly zcela zlikvidovány a obyvatelé přišli o svobodný přístup do okolní krajiny. Kujavy navíc leží v sudetské oblasti, která se i nyní u části obyvatelstva potýká s pocitem vykořenění. „Cílem vysazení Aleje svobody je tedy nejen symbolicky zahájit proměnu krajiny, ale také se pokusit obnovit zpřetrhané vazby zdejších lidí k místu, kde žijí. Velkým přáním organizátorů je, aby společná výsadba Aleje svobody rozdělila pole a spojila místní obyvatele,“ komentuje Anna Poledňáková z Nadace Partnerství.

Samotná akce, ale i následná péče o stromy pomůže rozvíjet komunitní život vesnice, porozumět místnímu dědictví a vytvářet novou

historii Kujav. „Je pro mě potěšením pozorovat, kolik občanů se rozhodlo využít příležitost symbolicky pojmenovat strom, což nám jasně ukazuje, že jsou hrdí na své bydliště. Během celé akce nám navíc poskytl podporu všechny místní spolky a jiné organizace. Alej svobody pro nás představuje největší komunitní událost a zároveň nám dává silnou motivaci do budoucna,“ přibližuje Michal Dresler, starosta obce Kujavy.

„Moc si cením výběru letošní lokality. Aktivitou Nadace partnerství se nám daří nejen navrátit stromy ke zdejší polní cestě, ale také prohloubit vztah místních obyvatel k okolní krajině. Spolu se Státním fondem životního prostředí ČR se snažíme maximálně podpořit výsadbu a obnovu zeleně. Obec, veřejné instituce i soukromé osoby využívají stamilionové dotace například na zlepšení stavu parků, zahrad, sadů, pouličních stromořadí nebo alejí, a to i na jejich návažnou péči. To není ale jediné aktivita, kterou na Ministerstvu životního prostředí pomáháme našim městům a krajině se lépe adaptovat na negativní projevy změny klimatu. Vláda nedávno schválila například novelu zákona o ochraně zemědělského půdního fondu, díky které bude jednodušší do krajiny navrátit prvky, jako jsou mokřady, remízky, solitérní dřeviny, ale právě i aleje. V neposlední řadě pak musím zmínit nedávno oznámený záměr novelizovat zákon o ochraně přírody a krajiny, díky čemuž budeme moci lépe ochránit i stromy ve městech. Je nepřijatelné, že stromy kácíme a nesázíme za ně nové. Právě proto chystáme zrovnoprávnění postavení stromořadí a technických sítí v ulicích českých měst. Stromořadí jsou důležitou součástí životního prostředí nás všech a ochranu jednoznačně potřebují,“ uvádí ministr životního prostředí Petr Hladík.

Alej svobody je už tradičně jedním z největších projektů iniciativy Sázíme budoucnost, kterou založila Nadace Partnerství. Její snahou

je podpora sázení stromů do volné krajiny a měst. Díky grantům, které nadace poskytuje, sází stromy obce, spolky, školy, ale třeba i dobrovolní hasiči nebo skauti. Vysazují aleje, sady a remízky, stejně jako stromy do polí a ulic. „Jen letos jsme podpořili na 187 projektů celkovou částkou téměř 17 milionů korun. Řada našich partnerů, kteří nám pomáhají s podporou místních komunit, si oslavu společného úsilí v podobě výsadby Aleje svobody nenechala ujít a přijela sázet s námi,“ dodává Anna Poledňáková.

Vedle iniciativy Sázíme budoucnost se na obnovení obce Kujavy podílí i další program Nadace Partnerství Živá půda. Její odborníci oslovili obec na základě hlášení o silné erozi půdy. Přívalové deště tu často spláchnou ornici až na silnici. „Zjistili jsme špatný způsob hospodaření na zdejších polích, kukuřici zde například pěstovali z kopce. Navrhli jsme účinná opatření, která erozi zamezí. Ta se ve velké míře dají do pohybu už v příštím roce. Obec zveřejní nový pachtovní záměr s opatřeními pro krajinu, jakmile uplyne platnost stávajících smluv,“ přibližuje spolupráci s obcí Kujavy poradce Živé půdy Daniel Lunter.

Český svaz ochránců přírody Studénka, bez kterého by se výsadba letošní Aleje svobody neobešla, patří k neaktivnějším spolkům v republice. Za dobu svého působení vysadili přes 18 tisíc stromů. Kdyby všechny tyto stromy vytvořily stromořadí s obvyklým rozestupem 10 metrů, lemovaly by cestu delší než silnice z Ostravy až do Brna. „Rádi vracíme do krajiny původní odrůdy ovocných stromů. V Kujavách to byly mimo jiné hrušně farářky, které se nám k výsadbě v blízkosti farních pozemků tematicky hodily,“ zmiňuje Ivan Bartoš, jeden z aktivních členů spolku.

V minulosti byla Alej svobody věnována výročí republiky, politickým vězňům pracujícím v uranových dolech či obětem železné opony. Ohlas vzbudila loňská Alej svobody věnovaná památce sira Nicholase Wintona a 669 dětí, které se mu v roce 1939 podařilo zachránit před transportem do koncentračních táborů. ●

► V programu péče o českou krajinu zůstává 200 milionů korun

Již sedmadvacet let pomáhá Program péče o krajinu (PPK) české krajině dotacemi do drobných záchranných opatření. Na drobné akce, které napomohou naší přírodě, by mělo v příštím roce jít ze státního rozpočtu opět 200 milionů korun. Program slouží desítky let především k financování péče o chráněné krajinné oblasti i další chráněná území.

„Jsem rád, že se nám podařilo v návrhu státního rozpočtu pro Program péče o krajinu udržet stejnou částku jako v letošním roce, tedy 200 milionů korun. Díky nim je možno zajistit péči o nejcennější lokality chráněných druhů rostlin a živočichů nebo péči o zraněná území v záchranných stanicích,“ konstatuje ministr životního prostředí Petr Hladík.

Program péče o krajinu (podprogram PPK B) je zčásti určen i pro realizaci drobných opatření a projektů lesníků a zemědělců, obcí i neziskových organizací, která napomáhají vzácným druhům rostlin a živočichů. „Podporujeme tvorbu drobných vodních prvků, výsadbu dřevin ve volné krajině, péči o památné stromy či péči o cenné přírodní lokality. Pro rok 2024 se na podporu těchto drobných opatření v krajině počítá opět s částkou 27 milionů korun,“ dodal ministr Hladík.

„Novinkou oproti předchozím rokům je, že výzvu pro podávání žádostí o dotaci spouštíme již dnes, aby žadatelé mohli na projekty čerpat peníze v novém roce co nejdříve. Právě pozdní vypisování výzev žadatelé v minulých letech oprávněně kritizovali. Kdo rychle

dává, dvakrát dává, v ochraně přírody rozhodně platí,“ vysvětluje Pavel Pešout z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

Mnohé rostliny a živočichové z naší krajiny mizí, protože se upustilo od tradičního způsobu obhospodařování. Právě pro jejich záchranu jsou finance z programu PPK B určeny. Například 100 tisíc korun napomohlo tomu, aby se na loukách nad Zvoníčkovem v Karlovarském kraji i nadále dařilo kriticky ohroženému koniklecí otevřenému. Z Programu péče o krajinu (PPK B) se tu financuje kosení a vyřezávání náletů. Bez této péče by koniklec otevřený vymizel a s ním i řada dalších vzácných druhů, kteří by přišli o vhodné prostředí k životu. ●

► Dům přírody Brd navštívilo za první tři měsíce přes šest tisíc turistů

Do Domu přírody Brd v areálu loveckého záměčku Tři Trubky v údolí Klabavy zavítalo za první tři měsíce od jeho otevření 6368 platících návštěvníků.

Brdská expozice v romantické stavbě z devatenáctého století otevřela své brány veřejnosti první srpnový víkend. Dům přírody vznikl rozsáhlou rekonstrukcí ve spolupráci Vojenských lesů a statků ČR (VLS), které jsou majitelem objektu, a Agentury ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR) a jeho provozovatelem je obec Strašice. Projekt získal dotaci z Operačního programu Životní prostředí.

Expozice, která je umístěna v bývalých hospodářských budovách ikonického záměčku v brdských hvozdech, popisuje unikátní přírodu na pomezí Středočeského a Plzeňského kraje, ale také zdejší historii. Samostatná část je pak věnována vojenské minulosti území, které se stalo prvním výcvikovým prostorem již za první republiky a ozbrojeným silám slouží k výcviku částečně dodnes.

„S ohledem na to, že Tři Trubky leží uprostřed lesů mimo civilizaci a několik kilometrů od nejbližších parkovacích stání, překonává návštěvnost za první tři měsíce naše očekávání. Ukazuje se, že náš plán přeměnit tuto ikonickou a tajemnou brdskou stavbu na vstupní bránu do chráněné krajinné oblasti Brdy, který je součástí našich snah o realizaci řízeného turistického ruchu v Brdech, je krok správným směrem,“ uvedl ředitel VLS Roman Vohradský.

Největší zájem veřejnosti zažily Tři Trubky hned po otevření v srpnu, kdy expozici

zhledlo 2632 platících návštěvníků. Zájem však neopadl ani po prázdninách: v září na záměček dorazilo 2372 návštěvníků a teplý říjen přilákal dalších 1364 návštěvníků.

Dům přírody Brd je součástí programu Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, která buduje obdobná moderní návštěvnícká zařízení v chráněných krajinných oblastech a v dalších významných chráněných územích v její správě. „Tři Trubky jsou již desátým domem přírody, který Agentura ochrany přírody a krajiny otevřela. Z hlediska zájmu veřejnosti se jedná o jeden z úspěšných projektů. Jsme rádi, že je o CHKO Brdy a její přírodu takový zájem,“ uvedl Bohumil Fišer z AOPK ČR.

Vedle individuálních návštěvníků se Tři Trubky staly oblíbeným cílem skupinových výprav, především školních a zájmových kolektivů. Expozici si tak prohlédli žáci základních a středních škol z Dobříše, Plzně, Rokycan a dalších obcí v regionu i mimo něj, ale třeba také výprava z německého Markt Hohenfelsu, který je partnerskou obcí radnice v Strašicích, na jejichž katastrálním území se záměček v Brdech nachází. „Využili jsme všechny typy prohlídek, které nabízíme. Pořádají se zde komentované vycházky, do programu pro veřejnost se od října zapojují také lesní pedagogové Vojenských lesů a statků i pracovníci AOPK. Na prosinec jsme připravili vánoční výzvu s výrobou ozdob na adventní dny.“

Lovecký záměček Tři Trubky nechal vystavět rod Colloredo-Mannsfeldů na konci devatenáctého století. Po vytvoření vojenského prostoru sloužil záměček k reprezentačním účelům a krátce zde pobývali i naši bývalí prezidenti Tomáš Garrigue Masaryk a Eduard Beneš. V posledních desetiletích budova neprošla výraznější renovací, a to až do roku 2021, kdy Vojenské lesy a statky společně s budováním návštěvníckého střediska opravily exteriér záměčku, objekt myslivny, nedalekou vodní elektrárnu i okolí areálu. Státní podnik navíc vybudoval novou dvoukilometrovou lesní stezku na Tři Trubky od záchytného parkoviště u Strašic. Vedle expozice Domu přírody Brd nabízí areál rekreační ubytování v budově myslivny a kapacita ubytování se po dokončení vnitřní rekonstrukce v roce 2024 rozšíří o samotný záměček. Na zahradě areálu vznikla vnější expozice v podobě edukativního hřiště pro děti. V objektu navíc funguje mobilní aplikace VLS „S námi vám zvěř neuteče“, která díky rozšířené realitě ukazuje v reálném prostředí zvířecí obyvatele Brd – jelena, lišku a sovu.

Pro nadcházející sezónu chtějí VLS otevřít také novou cyklotrasu ze Tří Trubek, na které se bude návštěvníkům s využitím mobilní aplikace „Brdy a Ralsko – divočina v srdci Čech“ zobrazovat vojenská technika na cvičištích, informace o přírodě i historii, ale třeba také přesný 3D model areálu Tří Trubek. ●

► Pardubice mají první školu se zelenou střechou

Celkem tři pavilony areálu Základní školy Erno Košťála nyní zdobí vegetační střecha.

Nejen že je to jeden ze zelených projektů, kterými chce město napomoci lepšímu klimatu, tato novinka navíc zajistí nižší teplotu uvnitř objektů během horkých letních dnů a plnit bude také funkci estetickou.

„Jsem moc rád, že se nám podařilo tento pilotní projekt realizovat a posunout tak město zase o něco blíže k tomu, abychom napomohli lepšímu mikroklima. Neopomenutelným kladem této vegetační střechy je samozřejmě zadržování vody v oblasti a snižování teploty nejen uvnitř objektu, ale i mimo něj, což je na sídlišti více než žádoucí. Gros celého projektu pak tvoří vizuální stránka, kterou uvítají především obyvatelé okolních panelových domů. Zejména v letním období střecha díky těmto rozhodnickovým

Foto: archiv Pardubického kraje

kobercům krásně rozkvetne a nabídne atraktivnější výhled, než je tomu třeba u střech s asfaltovou střechou. Město by navíc na projekt mělo získat dotaci ze Státního fondu životního prostředí ČR z Národního programu Životní prostředí, která pokryje téměř veškeré náklady, přibližně 7,4 milionu korun,“ informuje primátor Pardubic Jan Nadrchal s tím, že práce vyšly na zhruba 10 milionů korun.

Rozhodnickové koberce nyní pokrývají zhruba 3000 metrů čtverečních a postupně by se měly rozrůstat. Položeny přitom byly na původní střešní krytinu. „Na stávající asfaltové pásy, které se nacházely na objektech zmíněných pavilonů a spojovacího krčku, byla nalepena TPO fólie následně pokrytá ochrannou vrstvou a fólií s hydroakumulační vlastností. Tato fólie s nopy v sobě dokáže uchovat vláhu, přes substrát tak rostliny dostatečně hydratovat a umožnit jim další růst. Položené souvrství přitom dosahuje výše deseti centimetrů a zahrnuje až osm druhů rozhodníků,“ dodává za zhotovitele Radek Herzig. ●

► **Máte doma věci, které už nevyužijete? Jsou v dobrém stavu a je vám líto vyhodit je do odpadu? V Poděbradech mají řešení.** Nepotřebné věci je možné přinést do re-use centra. Zde je pak objeví ti, kterým se naopak budou hodit.

PODĚBRADY VRACÍ STARÉ VĚCI DO OBĚHU, ŠETŘÍ TAK ZA ODPADY

Foto: archiv SFŽP ČR

Předmětem podpory z Operačního programu Životní prostředí bylo vybudování re-use centra v prostorách areálu Sběrného dvoru Technických služeb města Poděbrady. Centrum předchází vzniku pěti druhů odpadu: objemného odpadu, papíru a lepenky, plastu, skla a textilu.

Princip re-use centra je jednoduchý. Pokud se člověk potřebuje zbavit věci, kterou už sám nevyužije, ale která je v zachovalém stavu a ještě by mohla posloužit někomu jinému, jednoduše ji přiveze do sběrného dvora. Tam pracovník provede prvotní prohlídku, že je věc skutečně ještě využitelná a není třeba za hranou životnosti.

Danou věc poté převezme v nově otevřené hale pracovníce centra. Zaevídjuje ji a označí ji speciálním barevným kódem. Ten určuje výši poplatku, kterou nový majitel za věc zaplatí. Kódy se určují podle hodnoty a stavu věci. Jsou rozděleny do čtyř barev a cenových kategorií. Jednotlivě věci stojí 5, 20, 100 nebo maximálně 200 korun.

Drobnější předměty, jako např. knihy, hračky či vybavení domácnosti, jsou uloženy v prostorných a snadno dostupných re-

gálech. Pro objemnější věci typu nábytku je centrum vybaveno velkoobjemovými kontejnery. Pokud o některý z předmětů nebude zájem, je po třech měsících vyhozen. Co a za kolik aktuálně sklad použitých věcí nabízí, je možné si zobrazit na webu reusepodbrady.cz. Pravidla jsou nastavena tak, že do re-use centra může věci přivést člověk, který má trvalé bydliště v Poděbradech.

Pokud si ale někdo chce věci naopak vyzvednout, žádná omezující pravidla se na něj nevztahují. Přijet si tedy může opravdu kdokoli a odkudkoliv. Zřízení centra použitého zboží mělo za cíl snížit objem odpadu. Na hospodaření s odpadem vydává město Poděbrady ročně částku 40 milionů korun, což je značná část z celkového rozpočtu města. A jen čtvrtinu – tedy 10 milionů – zaplatí místní přímo v rámci poplatku za svoz odpadu. Zřízením re-use centra se podařilo snížit objem odpadu až o 110 tun ročně.

Projekt je přínosný v tom, že nejenom přispívá k ochraně životního prostředí, ale zároveň prodlužuje životní cyklus „starých“ věcí, nebo dokonce pomáhá nastartovat nový život lidem v hmotné nouzi. ●

O MĚSTĚ

Historie Poděbrad sahá do pravěku, daleko před počátky českého státu. Tehdejší lesnatou krajinou, protkanou hustou sítí říčních ramen, procházela dálková obchodní cesta směřující z Prahy do východních Čech a dále do Slezska a Polska. V písemných materiálech se název Poděbrady objevuje zhruba od poloviny dvanáctého století, a to ve spojitosti se šlechtickým rodem Sezemiců a později Hroznatoviců. K velkému rozkvětu poděbradského panství došlo za pánů z Kunštátu. Nejznámější představitel tohoto rodu byl český král Jiří z Poděbrad. Historickým mezníkem v životě města byl rok 1905, kdy navštívil kníže německý statkář von Bülow. Tento známý proutkař označil na vnitřním nádvoří místo silného pramene, jenž zde byl pak skutečně v hloubce 96,7 m navrtán. Objev minerální uhlíkové vody způsobil, že již v roce 1908 zde byla zahájena první lázeňská sezóna. Město se po ukončení první světové války rychle měnilo v město lázeňské, s lázněmi specializovanými na léčení srdečních a cévních onemocnění. Rychle získalo věhlas nejen u nás, ale i daleko v zahraničí.

Foto: archiv SFŽP ČR

Foto: archiv SFŽP ČR

Foto: archiv SFŽP ČR

ECHO

Fasáda oslovuje kolemjdoucí úryvky z R.U.R.

Všech šest budov Střední průmyslové školy, Odborné školy a Základní školy v Novém Městě nad Metují má novou fasádu, která je svým pojetím zcela jedinečná. Zdobí ji texty s úryvky z vědeckofantastického dramatu R.U.R. spisovatele Karla Čapka. Královéhradecký kraj investoval 52,9 milionu korun do zateplení těchto budov, ale nezůstal jen u fyzikálních parametrů, ale dodal fasádě vzdělávací rozměr. Text na fasádě je nastříkán speciální pistolí za použití nestékající barvy a napsán přechodovým typem patkového písma. Na financování projektu kraj získal dotaci z Operačního programu Životní prostředí.

Litoměřice chtějí revitalizovat rybník

Litoměřice chtějí revitalizovat Pokratický rybník, který leží mezi stejnojmenným litoměřickým sídlištěm a Bílou stráňí. Vodní plocha potřebuje především důkladně odbahnit, pak by mimo jiné pomohla zadržovat vodu v krajině. Město bude usilovat o získání dotace, podalo žádost do Operačního programu Životní prostředí, případně také zkouší požádat v rámci výzvy Agentury ochrany přírody a krajiny ČR. Celkové náklady na revitalizaci mají být podle zpracované studie 5,2 milionu korun. Rybník po revitalizaci zadrží více vody v krajině. Dojde k obnově vodní nádrže se stálou vodní hladinou a k vytvoření vhodných podmínek pro stabilizaci populací obojživelníků a plazů a také k obnově vegetace.

Královéhradecký kraj investoval do gymnázia

Královéhradecký kraj dokončil tři projekty, kterými zajistil zateplení, výměnu plynových kotlů a rekonstrukci laboratoří pro výuku přírodovědných předmětů a kabinetů Gymnázia, Střední odborné školy a Vyšší odborné školy v Novém Bydžově. Za všechny stavební práce kraj vynaložil 54,8 milionu korun. „Každoročně připravujeme projekty zajišťující zlepšení energetické náročnosti budov patřících do krajského majetku. Energetická úspora je v současnosti jedním z důležitých témat naší společnosti, proto k financování podobných investic přistupujeme zodpovědně a co nejvíce využíváme možnosti čerpání podpory z evropských fondů a regionálních operačních programů, jako v případě investic do gymnázia,“ sdělil hejtmán Martin Červíček.

► Tady jsou připraveni na změnu klimatu: představujeme vítěze Adapterra Awards

Ekologická vozovna tramvají, komplex zdravých bytů, permafarma a obnova brněnského lesoparku. To jsou vítězové hlavních kategorií soutěže Adapterra Awards, pořádané Nadací Partnerství, největší českou environmentální nadací. Ta již pět let hledá a oceňuje projekty, které pomáhají postupně připravit českou krajinu a města na suchu, vlny horka či přívalové deště.

Projekty do soutěže přihlašují obce, jednotlivci, firmy i organizace. Odborná porota je hodnotí a vybírá z nich ty nejlepší. Nadace Partnerství ve spolupráci s odborným garantem následně shromažďuje v inspirativní databázi příběhy všech kvalitních nápadů a řešení. Díky tomu mohou sloužit jako vzorové realizace pro další projektanty, stavebníky či zastupitele obcí po celém Česku. Soutěž zakončila výroční konference, jejímž letošním tématem bylo „Posílení ochrany stromů ve městě“.

„Naše zkušenosti ukazují, že klíčovými prokem ve veřejném prostoru jsou stromy,“ shrnuje vedoucí adaptačního týmu Nadace Partnerství Martin Ander. „Zkusme si představit město bez stromů. Vedro je nesnesitelné, není kam se schovat, vzduch je suchý a mnohem více znečištěný, hluk na nás útočí ze všech stran. Tohle všechno pomáhají stromy řešit. Proto jsem přesvědčen, že pro ně musíme udělat maximum. Pomoci jim v těžkých podmínkách zastavěného prostoru. A tím vlastně pomoci sami sobě, protože by nám ve městech bez stromů nebylo dobře.“ Záštitu nad soutěží převzal ministr životního prostředí Petr Hladík „Jsem rád, že můžeme ocenit nejlepší projekty, které pomáhají našim městům a krajině se lépe adaptovat na negativní projevy změny klimatu. Ocenění by si ale zasloužil každý přihlášený projekt, protože každý z nich svému okolí neuvěřitelně pomáhá. Je třeba, aby takové projekty šly příkladem, za což bych rád ocenil Nadaci Partnerství,“ uvedl ministr a zároveň avizoval změny, které chystá ministerstvo na podporu ochrany

stromořadí, zvláště ve městech. „Živá zeleň pomáhá městům a jejich obyvatelům za jakéhokoliv počasí. Proto na Ministerstvu životního prostředí pracujeme na novele zákona o ochraně přírody a krajiny, díky které zrovnoprávníme postavení stromořadí a technických sítí v ulicích českých měst. Stromy a stromořadí jsou důležitou součástí životního prostředí nás všech a ochranu jednoznačně potřebují,“ doplnil ministr Hladík.

Záštitu soutěži poskytla také místopředsedkyně Senátu Jitka Seitlová. „Řešení ekologické krize, jejímž je klimatická změna nejuviditelnějším projevem, je zatím v nedohlednu. V této situaci nám nezbyvá nic jiného než pracovat alespoň ve prospěch adaptace na změnu, ve prospěch zmírňování jejích projevů. K této nesnadné výzvě se stavíte čelem a patří vám za to můj obdiv a vděk,“ shrnuje místopředsedkyně, proč se rozhodla soutěž Adapterra Awards podpořit.

Soutěžní přehlídku pořádá Nadace Partnerství, Státní fond životního prostředí ČR na ni poskytl grant z Norských fondů. ●

NÁŠ DOMOV

Green Port Strašnice

Investorovi JRD Development se podařilo vybudovat kvalitní developerský projekt se zaměřením na udržitelnost. Kromě rekuperace bylo kladně hodnoceno zadržování dešťové vody a její využití pro zálivku či práce s povrchy k umožnění zasakování vody.

Foto: Vojtěch Herout, Adapterra Awards

VOLNÁ KRAJINA

Regenerace půdy a krajiny Jagava Permafarmy

Jedná se o vzácný příklad využití progresivních metod ekologického zemědělství. Zvláště cenný a ojedinělý je důraz na zlepšení kvality půdy. Spojení podnikatelského ducha se zodpovědnou péčí o krajinu, půdu a okolí, které přináší ekonomické i ekologické výsledky.

Foto: Vojtěch Herout, Adapterra Awards

PRACOVNÍ PROSTŘEDÍ

Modernizace vozovny Slovany

Zodpovědný přístup k výstavbě v centru města, který má značný vliv na omezení tepelného ostrova. Vedle plošně rozsáhlé realizace zelených střech na halách vozovny hodnotíme velmi pozitivně komplexnost projektu z hlediska nakládání s dešťovou vodou.

Foto: Vojtěch Herout, Adapterra Awards

ZASTAVĚNÁ ÚZEMÍ

Obnova lesoparku Čertova rokle v Brně-Lesné

Projekt představuje komplexní přístup řešení obnovy důležité plochy zeleně na základě mnoha provedených průzkumů a kooperace odborníků. Porota ocenila rychlou realizaci a systematickou snahu o vytvoření stabilních, vícegeneračních a druhově pestrých porostů. Inspirativní v takto intenzivně využívané lokalitě se může stát pravidelná komunikace projektanta s občany.

CENA SYMPATIE

Hlasování veřejnosti se v letošním roce zúčastnilo 8 100 hlasujících a se 1 534 hlasy zvítězil projekt **Obnova lesoparku Čertova rokle v Brně-Lesné**.

ZVLÁŠTNÍ UZNÁNÍ POROTY ZÍSKALY:

Dům s pečovatelskou službou Harmonie

Za rozhodnutí k přeměně stávajícího domu místo nové výstavby a zvelebení vyloučené lokality. Z hlediska adaptací pak za zelenou střechu a proměnu zpevněných ploch na zasakovací. Projekt je demonstrativní, což bývá v sociální sféře méně obvyklé.

Tradiční hospodaření v srdci Bzenecké Doubravy

Komplexní přístup k péči o krajinu a půdu. Projekt zohledňuje místní podmínky na rozsáhlém území, zahrnuje realizaci mnoha dílčích opatření, která mají dohromady výrazný efekt na zadržení vody v krajině, snížení eroze, zvýšení biodiverzity díky vytvoření různých biotopů a zároveň potenciál pro pozitivní hospodářský výsledek.

Obnova údolní nivy řeky Kyjovky

Návrat údolní nivy k její původní, přirozené podobě a funkci je v dnešní kulturní krajině problematický a často těžko dosažitelný. V údolí Kyjovky se úspěšně podařilo realizovat opatření pro zadržení vody v období sucha i zpomalení odtoku v případě příválových srážek. Oceňujeme vlastní iniciativu a výdrž při realizaci i navzdory byrokracii a komplikacím při jednání s orgány veřejné správy.

CENA PRAHY

Hospodaření s vodou v Toulcově dvoře

Velmi zdařilý dlouhodobý a systematický pozitivní dopad na biodiverzitu, nakládání s dešťovými vodami a vzdělávání dětí i dospělých.

Foto: Shutterstock/Jiri Prek

► Koněpruské jeskyně chystají otevření nové vstupní budovy, která bude zároveň Domem přírody Českého krasu

Koněpruské jeskyně jsou naším největším jeskynním systémem s bohatou krápníkovou výzdobou. Takový klenot si novou vstupní budovu po právu zasloužil, a tak se v příštím roce chystá její otevření v podobě Domu přírody Českého krasu, jehož vznik je financován z Operačního programu Životní prostředí.

Koněpruské jeskyně jsou druhými nejnavštěvovanějšími jeskyněmi ze čtrnácti veřejnosti zpřístupněných jeskyní v péči Správy jeskyní České republiky. Ročně je navštíví okolo 100 tisíc návštěvníků, z nichž mnozí jsou díky blízkosti Prahy a Karlštejna ze zahraničí. Nové, důstojné zázemí si tak jeskyně po více než šedesáti letech provizoria opravdu zaslouží.

Dvě mouchy jednou ranou

Předchozí provozní budova Koněpruských jeskyní, postavená při zpřístupnění v padesátých letech dvacátého století, již nedostačovala a také byla energeticky velmi ne hospodárná. „Při plánu na její obnovu jsme zohlednili záměr resortu ži-

votního prostředí budovat v jednotlivých chráněných krajinných oblastech takzvané domy přírody – návštěvnická střediska přibližující veřejnosti a školám ochranu přírody daného území,“ přibližuje pozadí, na jakém projekt vznikl, Pavel Gejdoš, tiskový mluvčí Správy jeskyní České republiky. „Nová stavba tak spojila přestavbu nevyhovující budovy s ekologicko-vzdělávacími úkoly pro chráněnou krajinnou oblast Český kras tak, jak ukládá resortní program budování domů přírody chráněných území,“ doplňuje.

Příběh programu Dům přírody se začal psát již v roce 2006. Ke svému jménu přišel o dva roky později při prohlídce návštěvnických středisek v Německé spolkové republice. Do současné turistické sezóny je pro návštěvníky pří-

praveno již devět domů přírody v chráněných krajinných oblastech Blaník, Český les, Český ráj, Litovelské Pomoraví, Moravský kras, Poodří, Slavkovský les, Třeboňsko a Žďárské vrchy. Domy přírody doplňuje deset menších informačních středisek v chráněných krajinných oblastech Beskydy, Bílé Karpaty, Blanský les, Český les, Český ráj, Jeseníky, Křivoklátsko, Litovelské Pomoraví a Moravský kras a v národní přírodní rezervaci Soos. V současnosti se realizuje nebo připravuje k realizaci dalších pět návštěvnických středisek v chráněných krajinných oblastech Bílé Karpaty, Brdy a Pálava, v národní přírodní památce Hodonínská Důbrava a právě také v CHKO Český kras.

Při realizaci projektu výstavby Domu přírody Českého krasu šlo podle Pavla Gejdoše o společnou myšlenku Správy jeskyní České republiky a Agentury ochrany přírody a krajiny ČR – Správy CHKO Český kras. Díky tomu vzniklo tolik potřebné zázemí provozu Koněpruských jeskyní a zároveň místo, kde se návštěvníci, zájezdy i školní výpravy seznámí s geologickou, biologickou i historickou bohatostí Českého krasu.

PROJEKT V ČÍSLECH

Celkové způsobilé výdaje
76 056 157 Kč

Příspěvek EU
76 056 157 Kč

Foto: Správa jeskyní ČR

Koněpruské vápence mají svůj počátek zhruba před 410 miliony lety, kdy se území Zlatého koně nacházelo pod hladinou moře v tropické oblasti. Toto mělké teplé moře bylo ideální pro vznik korálového útesu bohatě osídleného tehdejšími organizmy, které svými schránkami útes nadále vytvářely.

Současný systém Koněpruských jeskyní je vytvořen pod vrchem Zlatý kůň (475 m n. m.) ve třech výškových úrovních. Na jeho vzniku se podílela převážně korozní činnost atmosférických vod v prvohorních vápencích, které tvoří převážnou část Českého krasu. Nelze však vyloučit ani erozní činnost podzemního říčního systému.

„Při přípravě projektu se vycházelo z podobných již existujících vzdělávacích center – domů přírody jednotlivých chráněných krajinných oblastí v Česku,“ říká Pavel Gejdoš. Výhodou podle něj bylo, že některá z těchto center fungují už dlouhé roky, a tak bylo čím se inspirovat.

Stavba se protáhla

Vysoutěžený dodavatel začal s demolicí předchozí staré provozní budovy s následným bagrováním základů v listopadu 2020. „Stavba s původně plánovaným dokončením v červenci 2022 tak byla vzhledem k následnému zpoždění nakonec zkolaudována 7. listopadu 2023,“ popisuje Pavel Gejdoš. Celý objekt bude mít charakter pasivní stavby. Nově bude napojen na vodovodní i kanalizační přípojky až do obce Koněprusy. „Nyní se pracuje na vnitřních expozicích, přičemž dokončení a otevření objektu je v plánu na druhou polovinu března 2024 na start nové turistické sezóny.“ Během roku se chystá ještě výstavba úschovny kol a odpočinkového altánu.

Foto: Správa jeskyní ČR

Foto: Správa jeskyní ČR

Foto: Správa jeskyní ČR

Foto: Správa jeskyní ČR

► Centrum zábavy i vzdělávání

Dům přírody, spravovaný Správou jeskyní ČR ve spolupráci s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR, správou CHKO Český kras, bude návštěvníky seznamovat s přírodou a významem Českého krasu jak prostřednictvím naučné expozice, tak přímou aktivitou v terénu, zejména návštěvou největšího jeskynního systému a poznávacími exkurzemi po naučné stezce a lokalitách krasových jevů, geologických profilů, pa-

leontologických nalezišť, krasové květeny a dalších. Návštěvníci si budou moci vybrat z mnoha aktivit.

„Výhodou umístění Domu přírody Českého krasu u Koněpruských jeskyní je možnost přímé provázanosti ekologicko-vzdělávacích programů na „živé objekty v přírodě: na prohlídku Koněpruských jeskyní jako podzemní části expozice, na stávající naučnou stezku Zlatý kůň – Kobyla s reálnou možností jejího doplnění, naprosto ojedinělá je i možnost přímého sledování exploatace nerostných surovin

Českého krasu širokým výhledem do Velkolomu Čertovy schody. Nmalým přínosem je i panoramatický výhled po Českém krasu z jeho nejvyššího vrcholu – Zlatého koně o výšce 475 metrů nad mořem,“ popisuje Pavel Gejdoš.

Dům přírody Českého krasu se tak stane reprezentativním návštěvníckým centrem a zároveň vstupním prostorem do Koněpruských jeskyní. Český kras představí zábavným způsobem. Je navržen tak, aby nejen plnil funkci vstupního prostoru do Koněpruských jeskyní, ale také uspokojil veškeré potřeby návštěvníků. Bude tu pokladna, sociální zařízení, obchůdek, občerstvení s posezením, herna pro nejmenší, úschovna kol a další a přitom se nezapomnělo na dostačující zázemí zaměstnancům Správy Koněpruských jeskyní.

Především bude v přízemí stálá expozice o přírodě Českého krasu, která návštěvníky pobaví i poučí. Každého vtáhne například do příběhu o zrození trilobita, vzniku krasové krajiny a objevování jeskyní. Ukáže, že dnešní krajina a příroda Českého krasu vznikla a je dotvářena dlouhodobou činností člověka. Všechny seznámí s místními chráněnými druhy fauny a flóry a nutností jejich ochrany. Návštěvníci se mohou těšit na různé mechanické aktivity, pokusy, tematická zákoutí i prolézačku umělou jeskyní. Neбудou chybět ani nejmodernější technologie. ●

KONĚPRUSKÉ JESKYNĚ

Koněpruské jeskyně jsou se svými třemi patry, celkovou délkou 2 050 m a výškovým rozpětím přes 70 m největším jeskynním systémem Čech s bohatou krápníkovou výzdobou a mimořádně paleontologicky a archeologicky významnými sedimentárními výplněmi. Kosterní nálezy obratlovců, zejména medvědů, koní, tura, jeskynních lvů, hyen, vlků a dalších, dokládají život v Českém krasu od druhé poloviny třetihor. Zdejší archeologické nálezy patří kosterním pozůstatkům a nástrojům lidí období magdalenieny před zhruba třinácti tisíci lety. Ke středověké historii Koněpruských jeskyní náleží pozůstatky tajné penězokazecké dílny ve svrchním patře jeskyní. Sám vápencový masiv Zlatého koně je mimořádným devonským biohermem s extrémním množstvím zachovaných fosilií, dokládajících život v devonském moři před více než 400 miliony let. Je jednou ze stěžejních lokalit světově známého paleontologa Joachima Barranda. Objevil zde nové druhy fosilií a napsal o zdejším krasu zásadní vědecké dílo o českém silurském útvaru. V současnosti je to největší ložisko vysokoprocenních vápenců, které je těženo již od středověku. Území Zlatého koně je pro svůj mimořádný význam od roku 1973 národní přírodní památkou o ploše 37 hektarů.

Maskotem Informačního střediska CHKO Český kras se stal kavyl Ivanův. Tento druh trávy, rostoucí na skalních stepích, je charakteristický pérovitě chlupatými osinami, které mohou být až 35 cm dlouhé. Osiny pomáhají plodu zavrát se do půdy. Kavyl pojmenoval botanik Ladislav Josef Čelakovský, syn známého básníka, na počest poustevníka Ivana, který podle legend v devátém století pobýval ve Svatém Janu pod Skalou. Svatý Ivan byl zpodobňován s dlouhým bílým plnovousem připomínajícím porosty kavylu. Lidový název trávy „vousy svatého Ivana“ je spojen s tradicí svatojánských poutí, které se zde konaly od sedmnáctého století.

ČESKÝ KRAS

V dubnu 1972 se Český kras stal chráněnou krajinnou oblastí. Mimořádnou péči o přírodní bohatství tak ochránci už půl století věnují celé této rozsáhlé oblasti mezi Berounem a Prahou.

V Českém krasu se nacházejí jedny z nejznámějších míst v naší zemi: Karlštejn a jeho okolí, lomy na Mořině se známou Velkou Amerikou, Koněpruské jeskyně nebo třeba poutní areál Svatý Jan pod Skalou.

V první řadě jde však o přírodní bohatství, které kulturní dědictví po předcích povyšuje na jeden z nejkrásnějších koutů středních Čech. CHKO Český kras chrání jedinečnou krajinu vápencových skal, rozvolněných listnatých lesů, lesostepí a také skalnatých stepí.

Chráněné území má rozlohu 128 km² a vyznačuje se pozoruhodným podložím. Jde totiž o největší vápencové území v Čechách, v jeho hranicích se nachází téměř 700 jeskyní. Zajímavostí je, že malá část chráněné krajinné oblasti zasahuje dokonce na území hlavního města Prahy, a to u Radotína. Jeho součástí jsou dvě národní přírodní rezervace, Koda a Karlštejn. Druhá jmenovaná patří k nejvyhledávanějším a ochranu získala už v roce 1955. V Českém krasu je dále čtrnáct lokalit se statusem přírodní rezervace či přírodní památky.

Trojice zdejších naučných stezek zavede návštěvníky na Svatojánský okruh, lokalitu Zlatý kůň a na Karlštejnsko.

Foto: Správa jeskyní ČR

Foto: Správa jeskyní ČR

Podstatná část zdejších podzemních prostor vznikala v období druhohor. Během postupného rozšiřování puklin a chodeb docházelo i k řízení stropů za vzniku větších dómů a propastí. Některé části svrchního patra byly přístupny v historických dobách, později ovšem upadly v zapomnění. V hlinitých sedimentech chodeb se nacházelo velké množství kosterních pozůstatků pravěké jeskynní zvířeny staré až 150 tisíc let. Jeskynní medvědi, hyeny a další obratlovci v jeskyních žili, ale také do nich napadali strmými propastmi. Další část kosterních pozůstatků byla do jeskyně splavena z povrchu. Podobným způsobem se do jeskyní dostaly i kosti pravěkého člověka a jeho kamenné a kostěné nástroje.

Operační program Životní prostředí – VYHLÁŠENÉ

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
16	Rekultivace starých skládek Vztahuje se k lokalitám starých skládek, které byly využívány ještě před platností legislativy o odpadech	18. 11. 2024	300 000 000 Kč
32	Veřejná zeleň a eliminace odvodňovacích zařízení v krajině Revitalizace sídelní zeleně prostřednictvím zachování, obnovy či zvyšování počtu a rozlohy ploch zeleně ve veřejném prostoru	4. 1. 2024	200 000 000 Kč
37	Komplexní úsporné projekty na veřejných budovách Snížení energetické náročnosti veřejných budov pro ULK, KVK, PAK, LBK, HKK, MSK, OLK a ZLK	1. 3. 2024	2 500 000 000 Kč
38	Komplexní úsporné projekty na veřejných budovách Snížení energetické náročnosti veřejných budov, platná pro STČ, PLK, JHČ, JHM a VYS	1. 3. 2024	2 500 000 000 Kč
39	Úprava lesních porostů Úprava lesních porostů směrem k přirozené struktuře a druhové skladbě za účelem posílení jejich stability	15. 12. 2023	150 000 000 Kč
40	Veřejné budovy v pasivním standardu Výstavba veřejných budov v pasivním energetickém standardu nebo tzv. plusových budov. Pouze pro projekty ze 163. výzvy OPŽP	31. 1. 2024	800 000 000 Kč
41	Prevence škod způsobených šelmami a dravci Škody způsobené zvláště chráněnými druhy živočichů (vlk obecný, rys ostrovid, medvěd hnědý a ještřáb lesní)	31. 8. 2024	40 000 000 Kč
46	Vodní a vegetační krajinné prvky Tvorba nových a obnova stávajících přírodě blízkých vodních prvků v krajině včetně sídel; vegetační krajinné prvky (dle regionů)	26. 4. 2024	600 000 000 Kč
47	Vodní a vegetační krajinné prvky Tvorba nových a obnova stávajících přírodě blízkých vodních prvků v krajině včetně sídel; vegetační krajinné prvky (dle regionů)	26. 4. 2024	600 000 000 Kč
48	Protipovodňová opatření Budování a rozšíření varovných a výstražných systémů, tvorba digitálních povodňových plánů a další	15. 12. 2023	250 000 000 Kč
50	Protipovodňová opatření Budování a modernizace komplexního systému předpovědní služby na celostátní úrovni	23. 2. 2024	150 000 000 Kč
51	Zpracování studií a plánů Studie systému sídelní zeleně, územní studie krajiny a plány územního systému ekologické stability	31. 7. 2024	30 000 000 Kč
52	Protipovodňová opatření Přírodě blízká a protipovodňová opatření i projekty pro retenci srážkové vody. Pro vybrané ITI aglomerace	30. 9. 2024	427 000 000 Kč
53	Vodní a vegetační krajinné prvky Tvorba nových a obnova přírodě blízkých vodních a vegetačních prvků. Pro regiony ITI Olomoucké a Zlínské aglomerace	30. 9. 2024	33 000 000 Kč
54	Vodní a vegetační krajinné prvky Tvorba nových a obnova přírodě blízkých vodních a vegetačních prvků. Pro regiony ITI Brněnské a Mladoboleslavské aglomerace	30. 9. 2024	173 000 000 Kč
55	Svoz a zpracování odpadu ITI projekty svozu a zpracování odpadu Hradecko-pardubické, Mladoboleslavské, Ústecko-chomutovské a Plzeňské aglomerace	30. 9. 2024	632 000 000 Kč
56	Snížení energetické náročnosti veřejných budov Revitalizace budov veřejného sektoru s úsporou energie. Pro ITI Karlovarské, Liberecko-Jablonecké, Olomoucké a Zlínské aglomerace	30. 9. 2024	237 000 000 Kč
57	Snížení energetické náročnosti veřejných budov Revitalizace budov veřejného sektoru s úsporou energie. Pro ITI Pražské metropolitní oblasti (bez hl. m. Prahy) a Českobudějovické aglom.	30. 9. 2024	236 000 000 Kč
58	Obnovitelné zdroje energie pro veřejné budovy Výstavba a rekonstrukce OZE pro veřejné budovy. V rámci ITI Ostravské, Jihlavské, Olomoucké a Zlínské aglomerace	30. 9. 2024	214 000 000 Kč
60	Třídící linky Podpora třídících systémů pro separaci odpadů	29. 2. 2024	250 000 000 Kč

Operační program Životní prostředí – VYHLÁŠENÉ

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
62	Chemická recyklace odpadů Budování a modernizace zařízení pro chemickou recyklaci odpadů	28. 6. 2024	200 000 000 Kč

Operační program Životní prostředí – PLÁNOVANÉ

	Číslo výzvy a opatření	Zahájení příjmu	Alokace
59	Prevence vzniku odpadu Kompostéry, re-use centra, vratné nádoby a obaly, sběrné dvory, door-to-door systémy a zavádění systému PAYT	31. 1. 2024	500 000 000 Kč
61	Energetické využívání odpadů Výstavba a modernizace zařízení pro energetické využití odpadů včetně bioplynových stanic	31. 1. 2024	500 000 000 Kč

Operační program Životní prostředí – AOPK ČR

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
3	Zpracování studií a plánů Studie systémů sídelní zeleně, územní studie krajiny, plán územního systému ekologické stability	7. 2. 2024	50 000 000 Kč
4	Podpora přírodě blízkých opatření v krajině a sídlech Vodní prvky, vegetační prvky, sídlení zeleň, eliminace negativních funkcí odvodňovacích zařízení	7. 5. 2024	500 000 000 Kč
5	Biologická rozmanitost Posilování ochrany a zachování přírody, biodiverzity a zelené infrastruktury, a to i v městských oblastech	7. 5. 2024	200 000 000 Kč

Odebírejte **Prioritu** v elektronické podobě!

Spotřebujeme **méně** papíru,
nafty a energií

Dostanete ji **hned**
v den vydání

Přistane vám
do e-mailu

priorita.cz

Národní program Životní prostředí

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
9/2023	Vodovody a úpravny vody Výstavba vodovodů včetně navýšení kapacity úpraven vody v lokalitách, kde je současně podána žádost do OPŽP na výstavbu kanalizace	31. 1. 2024	700 000 000 Kč
	Omezení výskytu hraboše polního Likvidace přemnoženého hraboše polního šetrným způsobem aplikace zvýšené dávky rodenticidů	31. 1. 2024	20 000 000 Kč
8/2023	Podpora obcí v národních parcích Podpora vybavenosti a infrastruktury obcí, zpracování dokumentů, informačních center a vzdělávání	28. 6. 2024	200 000 000 Kč
NPO 7/2023	Zakládání energetických společenství Zakládání energetických společenství, která jsou nezbytným předpokladem pro rozvoj komunitní energetiky v ČR	31. 1. 2024	98 000 000 Kč
NPO 6/2023	Využití a zpracování biologicky rozložitelného odpadu Zkapacitnění a zefektivnění systému nakládání s biologicky rozložitelnými odpady	1. 5. 2024	1 600 000 000 Kč
NPO 5/2023	Adaptace ekosystémů na změnu klimatu – obce a kraje Revitalizace vodních toků a niv, budování tůní, obnova malých vodních nádrží a protipovodňová opatření	31. 1. 2024	100 000 000 Kč
NPO 1/2023	Energetická osvěta a dotační poradenství Zajištění poradenství domácnostem a administrativní podpora při programu NZÚ Light	31. 8. 2024	200 000 000 Kč
NPO 3/2022	Ekomobilita Nákup vozidel s alternativním pohonem, podpora na vozidla kategorií M2, M3, N1, N2, SS již aktuálně není k dispozici	15. 12. 2023	600 000 000 Kč
1/2022	Zelená stuha Obce oceněné titulem „Zelená stuha“ a „Zelená stuha ČR“ – zeleň, obnova a budování cest, rekonstrukce drobných stavebních objektů...	1. 4. 2025	21 000 000 Kč
9/2021	Zdroje vody Realizace nových nebo regenerace/intenzifikace stávajících zdrojů vody pro zásobování obyvatelstva pitnou vodou	31. 12. 2023*	450 000 000 Kč
8/2021	Výkup pozemků ve zvláště chráněných územích Zlepšení podmínek pro praktickou péči o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma a podporu biodiverzity v nich	31. 12. 2023*	95 500 000 Kč
7/2021	Domovní čistírny odpadních vod Realizace soustav individuálních čistíren odpadních vod v podobě DČOV do kapacity 50 ekvivalentních obyvatel	31. 12. 2023*	300 000 000 Kč
5/2021	Výsadba stromů – grantové schéma Výsadba stromů prostřednictvím grantů erudovaným nestátním neziskovým organizacím a místním akčním skupinám	30. 12. 2023*	30 000 000 Kč
14/2016	Územní studie krajiny Kofinancování ve výši 10 procent na projekty územních studií krajiny podpořených z Integrovaného regionálního operačního programu	31. 12. 2023*	35 000 000 Kč

* Nejpozději však do vyčerpání alokace

Modernizační fond

	Číslo výzvy a opatření	Ukončení příjmu	Alokace
HEAT č. 1/2023	Modernizace rozvodů v SZTE Modernizace SZTE, rozvodů včetně předávacích stanic a systémů, pouze na území hl. m. Prahy	29. 3. 2024	1 000 000 000 Kč
ENERGOV č. 1/2023	Energetická účinnost ve veřejných budovách a infrastruktuře Snížení energetické náročnosti veřejných budov a obnovitelné zdroje pro veřejné budovy	29. 2. 2024	1 500 000 000 Kč
ENERGOV č. 2/2023	Energetická účinnost ve veřejných budovách a infrastruktuře Snížení energetické náročnosti veřejných budov a obnovitelné zdroje pro veřejné budovy	29. 2. 2024	2 000 000 000 Kč

Operační program Spravedlivá transformace

Číslo výzvy a opatření		Ukončení příjmu	Alokace
KVK / 1		31. 12. 2023	2 900 000 000 Kč
ÚLK / 2	Strategické projekty	31. 12. 2023	7 300 000 000 Kč
MSK / 3	Poskytnutí finanční podpory na přípravu a realizaci strategických projektů	31. 12. 2023	8 720 000 000 Kč
KVK / 5		31. 12. 2023	180 000 000 Kč
ÚLK / 6	Odborné učebny středních škol	31. 12. 2023	800 000 000 Kč
MSK / 7	Podpora staveb, modernizace a vybavení odborných učeben středních škol	31. 12. 2023	200 000 000 Kč
KVK / 8		31. 12. 2023	280 000 000 Kč
ÚLK / 9	Konektivita škol	31. 12. 2023	300 000 000 Kč
KVK / 11	Projekty vybudování vnitřní sítě a zkvalitnění připojení k internetu na základních a středních školách, v Ústeckém kraji se týká pouze středních škol	31. 10. 2024	100 000 000 Kč
ÚLK / 12	Inovativní projekty oběhového hospodářství	31. 10. 2024	940 000 000 Kč
MSK / 13	Druhé kolo výzvy. Projekty třídění, dotřídování, úpravy, materiálové přeměny, chemické recyklace ostatních a nebezpečných odpadů moderními způsoby.	31. 10. 2024	300 000 000 Kč
ÚLK / 18	Filmové vouchery pro Ústecký kraj	8. 3. 2024	50 000 000 Kč
KVK / 19	Výroba hraných a dokumentárních filmů v Ústeckém kraji	31. 12. 2024	50 000 000 Kč
ÚLK / 20	Řemeslné inkubátory.	31. 12. 2024	100 000 000 Kč
MSK / 21	Podpora vzniku řemeslných dílen	31. 12. 2024	300 000 000 Kč
KVK / 22		30. 6. 2024	40 000 000 Kč
ÚLK / 23	Koncepce a příprava projektů obnovy území	30. 6. 2024	60 000 000 Kč
MSK / 24	Pro žádosti na individuální projekty s cílem obnovy území	30. 6. 2024	100 000 000 Kč
KVK / 25		30. 6. 2024	60 000 000 Kč
ÚLK / 26	Příroda a krajina	30. 6. 2024	90 000 000 Kč
MSK / 27	Individuální projekty na obnovu přírody a krajiny	30. 6. 2024	225 000 000 Kč
KVK / 28		30. 6. 2025	60 000 000 Kč
ÚLK / 29	Obnova území – infrastruktura	30. 6. 2025	120 000 000 Kč
MSK / 30	Výstavba a modernizace komunikací pro cyklisty, zpřístupnění lokalit s přírodní, kulturní nebo technickou hodnotou	30. 6. 2025	275 000 000 Kč
KVK / 31		31. 12. 2024	60 000 000 Kč
ÚLK / 32	Vzdělávání ve firmách	31. 12. 2024	500 000 000 Kč
MSK / 33	Profesní vzdělávání a rekvalifikaci zaměstnanců ve firmách zasažených transformací	30. 6. 2026	360 000 000 Kč
Výzva I.	Úvěr transformace pro Karlovarský, Ústecký a Moravskoslezský kraj	31. 12. 2026	1 800 000 000 Kč
	Bezüročné úvěry programu TRANSFORMACE jsou určeny na podporu investičních aktivit malých a středních podnikatelů		
MSK / 34	Obnova území – strategické brownfieldy	30. 6. 2025	500 000 000 Kč
	Příprava projektové dokumentace a budování technické infrastruktury pro projekty tzv. strategických brownfieldů		
KVK / 35		31. 12. 2023	16 654 000 Kč
ÚLK / 36	Předprojektová příprava strategických projektů a brownfieldů	31. 12. 2023	19 430 000 Kč
MSK / 37	Úhrada vynaložených nákladů na předprojektovou přípravu strategických projektů a brownfieldů	31. 12. 2023	91 584 000 Kč
KVK / 39		31. 12. 2024	220 000 000 Kč
ÚLK / 40	Obnova území – Veřejné služby, kultura, sport, rekreace	31. 12. 2024	330 000 000 Kč
MSK / 41	Podpora veřejných služeb, kultury, sportu a rekreace	31. 12. 2024	400 000 000 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

České Budějovice: Likvidace autovraků

Cílem projektu bylo kompletní zpracování autovraků, respektive zpracování odpadů (komodit) z těchto autovraků, v zařízeních k tomu určených s materiálovým či energetickým využitím.

Podoblast podpory: 3.2 – Výrobky s ukončenou životností – sběrná síť, inovativní technologie

Název projektu: Rozvoj systémů pro zvyšování materiálového i celkového využívání autovraků

Kraj: Jihočeský

Okres: České Budějovice

Příjemce podpory: Autovraky CB, s. r. o.

Ukončení projektu: prosinec 2022

Celkové způsobilé výdaje
1 204 500 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
1 204 500 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Klecany: Přírodní zahrada

Zahrada v přírodním stylu obklopuje Mateřskou školu Astra v Klecanech. Vzniklo prostředí nejen pro volnou hru a spontánní pohyb, ale také pro pozorování, experimentování, poznávání světa všemi smysly a praktickou činnost.

Podoblast podpory: 6.1 – Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta

Název projektu: Vybudování zahrady v přírodním stylu u Mateřské školy Astra v Klecanech

Kraj: Středočeský kraj

Okres: Praha-východ

Příjemce podpory: Mateřská škola Astra, s. r. o.

Ukončení projektu: prosinec 2022

Celkové způsobilé výdaje
327 590 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
278 451 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Krkonoše: Revitalizace prostranství

Uskutečnila se revitalizace veřejného prostranství o rozloze 2 150 m² včetně stavby informačního centra na území Krkonošského národního parku.

Podoblast podpory: 5.5 – Podpora obcí v národních parcích

Název projektu: Návštěvnická infrastruktura na Zlatém návrší

Kraj: Královéhradecký

Okres: Trutnov

Příjemce podpory: Správa Krkonošského národního parku

Ukončení projektu: duben 2021

Celkové způsobilé výdaje
5 421 384 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
4 608 176 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Srbská Kamenice: Průzkumný vrt

Vybudování průzkumného hydrogeologického vrtu, který na základě zastížení podzemní vody odpovídající kvality a kvantity posílí v budoucnu zásobování obce pitnou vodou.

Podoblast podpory: 1.6 – Zdroje vody

Název projektu: Srbská Kamenice – průzkumný vrt

Kraj: Ústecký

Okres: Děčín

Příjemce podpory: obec Srbská Kamenice

Ukončení projektu: prosinec 2021

Celkové způsobilé výdaje
202 178 Kč

Dotace ze SFŽP ČR
121 306 Kč

Střílky: Kanalizace a ČOV

Výstavba gravitační splaškové kanalizace, pochybení stávajících stok, vybudování dvanácti odlehčovacích komor a nové ČOV v obci Střílky ve Zlínském kraji. Vznikly kanalizační stoky v délce tří kilometrů a nová ČOV s kapacitou 800 EO.

Prioritní osa 1, specifický cíl 1.1 – Snížit množství vypouštěného znečištění do povrchových i podzemních vod z komunálních zdrojů a vnos znečišťujících látek do povrchových a podzemních vod

Název projektu: Kanalizace a ČOV Střílky

Kraj: Zlínský

Okres: Kroměříž

Příjemce podpory: Vodovody a kanalizace Kroměříž, a. s.

Ukončení projektu: 29. 1. 2021

Celkové způsobilé výdaje
63 630 127 Kč

Příspěvek EU
40 564 206 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Jeseník: Vyhlobení tůní

Vzniká síť 44 drobných vodních ploch v 15 lokalitách vhodných k reprodukci obojživelníků a dalších organismů vázaných na vodní prostředí. Hlavním cílem projektu je zachovat a posílit lokální populace ohrožených druhů živočichů a posílit komunikaci mezi lokálními populacemi.

Prioritní osa 4, specifický cíl 4.3 – Posílit přirozené funkce krajiny

Název projektu: Hloubení tůní na vhodných místech

ORP: Jeseník 3

Kraj: Olomoucký

Okres: Jeseník

Příjemce podpory: Spolek Silezika

Ukončení projektu: 31. 5. 2023

Celkové způsobilé výdaje
7 775 398 Kč

Příspěvek EU
7 775 398 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Zbůch: Energetické úspory ZŠ

Rozsáhlý školní komplex nemá příliš úsporný provoz. V průběhu prací dojde k zateplení fasády, výměně výplní otvorů a kotle, sanaci a dalším opatřením.

Prioritní osa 5, specifický cíl 5.1 – Snížit energetickou náročnost veřejných budov a zvýšit využití obnovitelných zdrojů energie

Název projektu: 5.1a – Energeticky úsporná opatření budovy ZŠ v obci Zbůch

Kraj: Plzeňský

Okres: Plzeň-sever

Příjemce podpory: obec Zbůch

Předpokládané ukončení projektu: 30. 6. 2024

Celkové způsobilé výdaje
16 121 308 Kč

Příspěvek EU
5 642 458 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

Český Těšín: Snížení energetické náročnosti MŠ

Snížení energetické náročnosti MŠ, které bylo provedeno výměnou otvorových výplní, zateplením obálky pláště budovy, rekonstrukcí vnitřního osvětlení a instalací vnějších žaluzií.

Prioritní osa 5, specifický cíl 5.1 – Snížit energetickou náročnost veřejných budov a zvýšit využití obnovitelných zdrojů energie

Název projektu: Snížení energetické náročnosti MŠ

Hrabinská Český Těšín

Kraj: Moravskoslezský

Okres: Český Těšín

Příjemce podpory: město Český Těšín

Ukončení projektu: 29. 8. 2022

Celkové způsobilé výdaje
7 699 634 Kč

Příspěvek EU
2 694 872 Kč

Foto: archiv SFŽP ČR

► Bornholm, dánský ostrov na cestě k nulovému odpadu

Foto: Shutterstock/Anwarul Kabir Photo

Na Bornholmu říkají, že pravým ostrovanem se stanete, až když tu vaše rodina žije po tři generace. Na ostrov se 40 000 obyvateli, který leží jako malý diamant v Baltském moři, jsou místní po právu hrdí. Proslul panenskou přírodou, malebnými vesničkami, místními řemesly i uměním. Ale má také své problémy, hlavně s odpadem. Rozhodli se je vyřešit po svém.

Rybářská krize na konci dvacátého století zasadila ekonomice ostrova citelné rány. Bylo potřeba najít cestu, jak se z nich vzpamatovat. Naděje přišla před pěti lety společně s nadšením a neutuchající vytrvalostí úředníka Jense Hiul-Nielsena, kterého už unavovalo, jak je ostrov neustále o několik kroků pozadu za svou dobou. „Vždycky když jsme něco potřebovali a obrátili jsem se na administrativu v Kodani, říkali jsme v podstatě pokaždé to samé: Podívejte, my máme problém, můžete nám nějak pomoci, ideálně finančně?“ vzpomíná dnes, jak to celé začalo. „A tak jsem si říkal, že namísto toho, abychom tam chodili a říkali, že máme problém, mohli bychom se stát těmi, kteří říkají: My jsme svůj problém vyřešili a máme řešení i pro vás.“ Následovalo velmi odvážné rozhodnutí. Na ostrově se rozhodli, že se vydají cestou nulového odpadu. Znamená to, že do roku 2032 dosáhnou toho, že žádný odpad z ostrova ani

nebude spalován, ani neskončí na skládce. A proč zrovna do roku 2032? Tehdy totiž doslouží ostrovní spalovna a Jens Hiul-Nielsen si řekl, proč hledat způsoby, jak ji nahradit, když by se bez ní mohli úplně obejít.

Na Bornholmu svítí slunce častěji než kdekoli jinde v Dánsku, vysloužil si proto přízvisko „sluneční ostrov“. Každým rokem přitahuje tisíce turistů.

Pozlátko spalování

S přihlédnutím k tomu, že Dánové produkují nejvíce odpadu v Evropské unii a patří i mezi největší producenty odpadu na světě, je to nemalá výzva. „Nechali se tak trochu polapit pozlátkem spalování,“ říká Paul Connett, odborník na odpad z Univerzity St. Lawrence v New Yorku. „Když se to spálí, nemají pocit, že vytvářejí odpad. Myslí si, že to tak dělají správně.“ Je to nejspíš také proto, že Dánsko disponuje třinácti nejmodernějšími spalovnami, které spalují jak dánský odpad, tak odpad dovezený odjinud. Energie získaná spalováním je pak využívána pro topné systémy jednotlivých okresů, v nichž spalovny leží, a také pro napájení elektrické sítě. Tento způsob přeměny odpadu na energii postavil Dánsko do pozice globálního průkopníka v hledání a nacházení cest, jak se v odpadovém hospodářství vyhnout sklád-

NULOVÝ ODPAD JE OTÁZKA VŮLE

„Vydat se cestou nulového odpadu je především otázkou vůle vydat se správným směrem, recyklovat, vrátet život starým věcem, kompostovat a také zkoumat a hledat způsoby, jak do celého procesu zapojit průmysl, který s vytvářením odpadu a následným nakládáním s ním souvisí. I malý ostrov pak může dosáhnout velkých změn. Je to také věc vůle uvědomit si, co je správné. A v tomto případě je správné vést společnost na cestě k trvalé udržitelnosti,“ říká Jens Hiul-Nielsen.

Foto: Shutterstock/janmadsen

kování. V minulosti byla dánská strategie nakládání s odpadem mnohokrát oceněna coby zelenější řešení. Nicméně spalování odpadu má nemálo stinných stránek, jde přece jen stále o spalování a to vůbec nesvědčí dánskému klimatu ani to není ku prospěchu plánu dánské vlády zredukovat emise o 70 % do roku 2030. Ani srovnání s recyklováním nevychází pro spalování příznivě: ušetří se při něm méně energie i zdrojů. Dostatečný důvod pro to, že se vláda rozhodla snížit do roku 2030 podíl spalování o celou třetinu.

„V současné době recyklujeme na Bornholmu zhruba 70 % z celkového množství 80 000 tun vyprodukovaného odpadu. Asi 25 % je spáleno a zbyvajících 5 % převážně toxického materiálu, který nemůže být spálen, skončí na skládce,“ vypočítává Jens Hiul-Nielsen.

Nulový odpad ale není jediným zeleným cílem ostrova. V energetickém sektoru by tu rádi dosáhli uhlíkové neutrality už v roce 2025. Cíl je to nemalý, ale už nyní ostrov získává většinu elektřiny a tepla z kombinace obnovitelných zdrojů z větru, slunce a bioplynu a trvale udržitelné biomasy a v následujících osmnácti měsících se tu chystají nainstalovat další zdroje.

BOFA a další

Jedním z recyklačních center je BOFA v hlavním městě ostrova Ronne. BOFA je také jedním z míst, kde se hledají způsoby, jak maximálně využít potenciál přírod-

ního odpadu, biomasy. David Christensen, manažer projektu nulového odpadu v BOFA, si vytyčil specifický úkol: zkoumá, jak kompostovat materiál, který není zrovna lehké recyklovat – dětské pleny.

Běžné jednorázové pleny jsou vyráběny z nerecyklovatelného materiálu a po použití končí na skládkách, kde se rozkládají dalších 500 let. „Je to vtipné. Když jsme představili svou vizi nulového odpadu, lidé se na nás nejčastěji ptali právě na pleny. Co s nimi budeme dělat, když jsou vyrobeny z petrochemikálií a polymerů, se kterými se nedá dělat nic moc jiného, než je spálit. A teď zkoušíme technologii, která by celý ten zaběhlý a zdánlivě nezměnitelný systém mohla narušit,“ popisuje.

Ke svému pokusu používá David Christensen speciální druh 100% kompostovatelných plen vyrobených z celulózových složky nacházející se v rostlinách, a biologicky rozložitelného rostlinného plastu.

Foto: Brian Kjær Johansen

Pleny se sbírají z mateřských škol, drtí se a ve velkém kovovém silu se pak promíchávají s dalším rostlinným odpadem, například ze zahrad či z místního pivovaru. Výsledná směs se nejprve na hodinu zahřeje na 70 °C, aby se vydezinfikovala. Za pouhých deset dnů není v silu ani stopy po plenách a vzniklý kompost je zcela bezpečný k použití v zemědělství. „Běžné kompostování, které tu praktikujeme v kompostárně v hromadě na volném prostranství, trvá deset až dvanáct měsíců,“ přibližuje David Christensen. „Tohle je tedy opravdu významné urychlení. Pochopitelně to vyžaduje určitý energetický vstup, ale je to – vlastně něco jako zázrak.“ Vzhledem k tomu, že bornholmská energetická síť je z velké části napájena z obnovitelných zdrojů, není ekostopa kompostovacího zařízení v BOFA příliš velká.

Další z větších recyklačních projektů na ostrově je bioplynka, která přeměňuje část prasečí kejdy z chovů na ostrově v teplo a elektřinu. Prasata se na ostrově chovají ve velkém, každý rok jich tu na jatkách skončí 500 000. Bioplynkou projde na 120 000 tun kejdy ročně a tím se zabezpečí plyn pro téměř pětinu ostrovních domovů. I tak obrovské množství představuje ale stále jen 20 % z celkového množství kejdy, která na ostrově každý rok vzniká, a tak má místní vláda v plánu bioplynku zvětšit, a to rovnou čtyřikrát. V některých obyvatelích ostrova to ale vyvolává obavy, aby se tím ostrov příliš nezacyklil do masné výroby, která je jedním z největších přispěvatelů ke klimatické změně na planetě. „Ano, je to pravda,“ říká Nils Koefoed, manažer bioplynky. „Ale také je pravda, že bychom vzniklý plyn chtěli využívat jako palivo pro nákladní dopravu. Pořád se hledají alternativní paliva pro lodě i letadla, poptávka bude během pár let obrovská,“ předpovídá.

Pokud má pravdu a vydal se společně s dalšími vizionáři na ostrově správnou cestou, bude jednou Bornholm přesně tím příkladem, kterým se na začátku cesty rozhodl být. ●

Odpad se na Bornholmu třídí do 38 kategorií. O pondělních ránech jsou tu vidět celé rodiny, jak do recyklačních center přivázejí nejrůznější odpad, i ten méně obvyklý, jako jsou stará okna, dveře a toaletní mísy, a následně ho třídí.

► Lyžování je ohroženo klimatickou změnou, zároveň k ní ale přispívá

Klimatická změna dopadá na lyžařská střediska od Švýcarských Alp až po Skalisté hory. Jejich snaha být ve svém provozu co „nejzelenější“ je ale často dalším příspěvkem ke zhoršování klimatu, které se vždycky zdá být tak nějak o krok napřed.

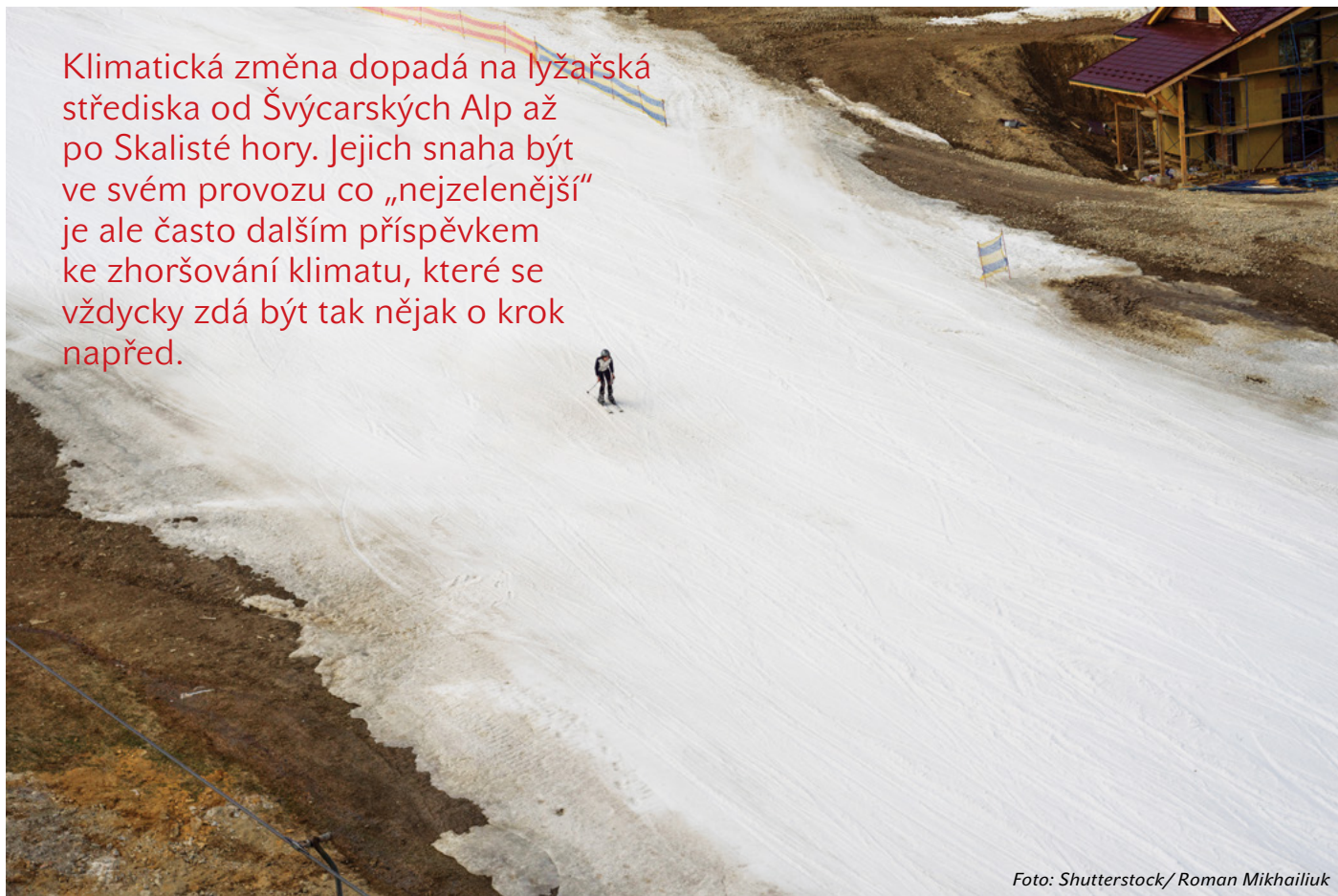

Foto: Shutterstock/Roman Mikhailiuk

Švýcarské středisko Anzère je často označováno jako „nejzelenější“ lyžařský areál v Evropě. Ale začátek loňské sezóny tu nebyl vůbec jednoduchý. Stejně jako mnoho dalších níže položených středisek muselo Anzère vzhledem k nedostatku sněhu a deštivému počasí koncem prosince roku 2022 a pak začátkem ledna uzavřít některé své sjezdovky.

Alpy totiž v loňském roce během Vánoc a okolo Nového roku zažily teplotní rekordy, kdy se teploměry na severozápadě země vyšplhaly až na 20,9 °C. „Bylo neobvykle teplo,“ připomíná ředitelka kanceláře turistického ruchu v Anzère Stephanie Dijkmanová. „Ve vesnici nezůstal téměř žádný sníh a nedalo se tam sjet na lyžích. Přiznávám, že to ve mně vyvolává značné obavy.“ Naštěstí pak záhy začalo sněžit, právě včas, aby středisko přivítalo ty, kteří rádi lyžují mimo vánoční svátky, perfektními podmínkami.

Ačkoli loni v Anzère všechno dobře dopadlo, je to scénář, který se jako zlé znamení vznáší nad celým lyžařským odvětvím. Vedení mnohých resortů je jasné, že mají pouze dvě možnosti: buď zavřít, anebo přizpůsobit model svého provozu tak, aby byl životaschopný i navzdory vzrůstající hrozbě klimatických změn. Jak je ale možné přezít ve stále se oteplujícím světě?

Kromě nejrůznějších opatření na snížení emisí a s nimi souvisejících investic do zdrojů obnovitelné energie i výstavby největší elektrárny na dřevo v Evropě se v Anzère dívají ještě dále – do světa, ve kterém už se nebude lyžovat, protože nebude sníh.

„Je nám jasné, že musíme středisko připravit pro nadcházející roky,“ říká Stephanie Dijkmanová. „Více investujeme do cyklokrosových a horolezeckých tras i turistických stezek. Klademe větší důraz na aktivity, které můžeme nabídnout bez ohledu na to, zda je zima, anebo léto.“

Lyžování je ohrožený druh

Klimatická změna mění lyžování v ohrožený druh trávení volného času. Lyžařská sezóna se zkracuje a bílé svahy se stoupající teplotou zelenají. Dešťové přeháňky začínají převládat nad sněhovými a ze sjezdovek jsou rozčvachtaná blátoviště.

„Jak teplota stoupá, v atmosféře se drží více páry a to způsobuje častější deště,“ vysvětluje Marie Cavittová, glacioložka a klimatoložka z univerzity v belgickém Louvainu. „Když stoupne teplota, vodní pára klesá v podobě deště namísto sněhu,“ dodává. „A to je to, co se děje v lyžařských střediscích v nadmořské výšce pod 1600 metrů. Prší tam daleko častěji a deště rozpouštějí i případný ležící sníh.“

Dalším neblahým jevem vyvolávajícím obavy je ubývání ledovců. Mnohá alpská střediska jako například Tignes ve Francii jsou na ledovcích existenčně závislá – kvůli sněhové pokrývce, ale také proto, že jim slouží coby zásobárny vody. Očekává se, že do roku 2100 ledovce z evropských Alp téměř úplně zmizí. Do konce století bychom tak mohli přijít o celých 94 % z nich. Jedno jde pak ruku v ruce s druhým. Jak teplota stoupá, ledovce tají rychleji a sněhových srážek ubývá. Tání ledovců může vést k povodním a lavinám, které ničí klíčovou infrastrukturu lyžařských středisek. Stejně rychle tak ubývají zdroje vody, využívané komunitami, které v horách žijí.

V nižších polohách v Evropě se hloubka sněhové pokrývky snižuje o 3–4 centimetry každých deset let.

Foto: Shutterstock/ Peter Gudella

Teplota stoupá, čerstvý sníh nepadá a ledovce roztávají čím dál rychleji. Tato skutečnost nejtvrději dopadá na ty, jejichž obživa na sněhu v horách závisí.

Tyto faktory přispívají i k tomu, že se lyžařská sezóna zkracuje. „V Anzère došlo během třiceti let ke zkrácení jen o několik málo dnů,“ říká Stephanie Dijkmanová. „Ale v některých lyžařských střediscích se sezóna zkrátila o celé týdny a to už bude mít velké dopady na celý provoz.“ Střediska tak dělají možné i nemožné, aby mohla fungovat po celou sezónu a poskytla klientům takové lyžařské podmínky, jaké očekávají. Za dokonalou bílou pokrývkou ale stojí stovky hodin práce obřích sněhových děl. Podle studie z Basilejské univerzity budou muset resorty ležící v polohách okolo 1800–2000 metrů nad mořem stále více spoléhat na umělý sníh pro to, aby horní části svých sjezdovek udržely pod sněhem po dobu zhruba sto dní v kuse, zatímco spodní části možná už nebude možné uvádět do provozu. Taková snaha o zajištění podmínek k lyžování ale povede do roku 2100 k 79% zvýšení spotřeby vody. A to by mohlo vyvolat konflikt mezi lyžaři a komunitami, které v horách žijí a vodu potřebují využívat například na provoz vodních elektráren.

Z toho všeho jasně vyplývá, že lyžovat bude ještě nějakou dobu možné, ale finance vynakládané na udržení provozu lyžařských středisek dramaticky porostou. Sněhová děla chrlicí umělý sníh a stejně tak rolby, které každou noc upravují světové lyžařské svahy, spotřebovávají obrovské množství energie i fosilních paliv. V současné době neexistují žádná sněhová děla, která by mohla být poháněna palivy z obnovitelných zdrojů. „Všechna nyníšší

opatření, prováděná proto, aby se celý byznys, který umožňuje lyžování na svazích celého světa, adaptoval na měnící se klima v horách, paradoxně dodávají do ovzduší tak velké množství oxidu uhličitého, že klimatické problémy ještě zhoršují a umocňují,“ odhaluje Marie Cavittová nepřijemnou pravdu. Sněhové pluh a rolby mají na svědomí zhruba 60% z celkového množství uhlíkových emisí, které dané středisko svým provozem vyprodukuje. Sněhová děla přidávají dalších 25%. Lanovky až takové znečištění nepředstavují, protože střediska se snaží jejich provoz zajišťovat elektřinou získávanou z obnovitelných zdrojů.

Nemalým provozním háčkem je pak skutečnost, že umělý sníh je možné vyrábět jen v teplotách pod 1 °C. Právě proto muselo v loňském roce tolik alpských středisek své svahy uzavřít: bylo příliš teplo na to, aby se umělý sníh dal vyrábět.

Ač by tedy mnozí z nás určitě rádi dál žili ve světě, v němž se dá každou zimu vyrazit na svah a pořádně si zalýžovat, je načase si přiznat, že v nepříteli daleké budoucnosti to pravděpodobně už jednoduše nebude možné. ●

Ochrana ledovců

Jak zoufalá situace je, dokazuje i to, že některá lyžařská střediska se uchýlila k poněkud extrémnímu řešení: přes léto pokrývají ledovce syntetickými plachtami odrážejícími sluneční paprsky. Taková ochranná příkryvka prý dokáže zredukovat tání sněhu a ledu o 50–70% ve srovnání s odhalenými plochami. Je to ale také velmi drahý špás. Pokrytí tisíce největších švýcarských ledovců by odhadem vyšlo na 1,5 miliardy amerických dolarů. Ani environmentálně nejde o nijak zvlášť čistou metodu.

„Stroje, které plachty pokládají, spalují fosilní paliva a po odstranění plachet zůstávají na svazích kusy roztrhaných plachet a ty zanášejí ledovce i okolní přírodu. A pak jsou tu také nezanedbatelné dopady na biodiverzitu a život divokých zvířat celkově,“ připomíná Marie Cavittová. „Tato krátkodobá a mnohdy krátkozraká řešení ale klimatickou změnu neodvrátí. Lyžování nejspíš nebude možné zachránit,“ prorokuje pesimisticky.

ECHO

Čistírna ve Dvoře splňuje limity

Rekonstrukce čistírny odpadních vod ve Dvoře Králové nad Labem jde do finále. Hotová už je první technologie linky biologického čištění, a to včetně systému čerpání odpadních vod a jejího hrubého čištění. V poslední fázi se opraví druhá linka. Čistírna ve Dvoře Králové funguje už od začátku devadesátých let. Hotová je soustava hrubého předčištění a jedna ze dvou biologických linek. Právě nová soustava vytáhne z vody jakékoli kusy látky nebo vlhčené ubrousky. Kromě toho z vody „vypreparuje“ i písek a další nečistoty. Odtud voda pokračuje do rozdělovacího objektu a následně na linky biologického čištění. Projekt získal dotaci z OP Životní prostředí.

Zvonovec liliovitý se vrací do rezervace Karlštejn

Zvonovec liliovitý je jedním z velmi vzácných druhů nejen naší květeny, ale i celé Evropy. V Česku aktuálně roste okolo pouhých pěti stovek rostlin na šesti místech, například v Českém krasu a Českém středohoří. Součástí záchranného programu pro tento ohrožený druh jsou i výsadby na místa, kde dříve rostl. Bylo vysazeno deset sazeniček v národní přírodní rezervaci Karlštejn v chráněné krajinné oblasti Český kras. „Sazeničky jsme vysadili do oplocenky, kterou jsme tu před lety vybudovali na ochranu zvonovce před spásením přemnoženou spárkatou zvěří. Přesto tato vzácná rostlina přimo z tohoto místa vymizela. Doufáme, že se tu novým rostlinám bude dařit,“ popisuje Jarmila Kostiuková z Agentury ochrany přírody a krajiny ČR.

Změna vodního režimu pomůže blatkám

Blatka je vzácná borovice příbuzná kosodřevině. V chráněné krajinné oblasti Český les roste jen na několika málo místech. Jedním z nich je přírodní rezervace a evropsky významná lokalita Pavlova Huť. Borovicím se tu ale nyní nedaří kvůli narušenému vodnímu režimu. Na Sklářském potoce, který území odvodňuje, se letos budují nové dřevěné hrázky. Ty zpomalují odtok a napravují vodní režim v komplexu rašelinných a podmáčených smrčín. Aby se zabránilo odvodňování rašelinných smrčín na Pavlově Huti, postavil podnik Lesy ČR v devadesátých letech na Sklářském potoce několik příčných přehrázek ze dřeva, které zvedly hladinu vody v potoce, zpomalily její odtok a vrátily vodu do území. Bohužel dnes se již rozpádají, takže budou obnoveny.

Pour Féliciter 2024

Příjemné prožití vánočních svátků,
hodně štěstí a úspěchů
v novém roce Vám přeje

STÁTNÍ FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Pozvánky

SEMINÁŘ

Semináře a přednášky k programu Nová zelená úsporám

Přijedeme vám představit novinky v oblasti dotací na úsporné a ekologické bydlení. Poradíme vám, jaká opatření jsou pro váš dům vhodná i jak o dotační podporu zažádat.

Semináře se konají ve spolupráci se samosprávami krajů, měst a obcí. Společně s našimi specialisty se zaměříme na novou etapu programu Nová zelená úsporám. Řekneme vám více o možnostech podpory výstavby či rekonstrukce budov, instalace fotovoltaických systémů, výměny zdrojů vytápění, hospodaření s vodou nebo třeba budování zelených střech. Zjistíte, za jakých podmínek máte nárok na čerpání dotací předem v programu Oprav dům po babičce. Naši odborníci poradí i majitelům bytových domů, jak odblokovat nesouhlas vlastníků bytů či družstevních podílů s nákladnými renovacemi. Zeptejte se nás, jak vám můžeme pomoci bydlet lépe. Vaše dotazy rádi zodpovíme i na individuálních konzultacích.

Na semináře není nutné se předem registrovat.

TERMÍNY SEMINÁŘŮ 2023

12. prosince – 17.00 hod. / Pardubice

12. prosince – 17.00 hod. / Valašská Bystřice

TERMÍNY SEMINÁŘŮ 2024

17. ledna – 17.00 hod. / Lovosice

Termíny seminářů průběžně doplňujeme, sledujte web sfzp.cz.

VÝSTAVY

INFOTHERMA

22.–25. ledna 2024 / Výstaviště Černá louka Ostrava

Na 29. ročníku mezinárodní výstavy Infotherma navštívte společný stánek Ministerstva životního prostředí a Státního fondu životního prostředí ČR, kde získáte informace o tom, jak vám pomůžeme zlepšit vaše bydlení. Dozvíte se, co se od září změní v programu Nová zelená úsporám. Program pokračuje další etapou a nabídne domácnostem nové příležitosti finanční podpory energeticky úsporných renovací rodinných i bytových domů. Novinkou jsou dotace na výměnu starých plynových kotlů, rozšířená nabídka dotací pro bytové domy nebo možnost financování formou zálohy či zvýhodněného úvěru. Pro domácnosti s nižšími příjmy a seniory pokračuje úspěšný program Nová zelená úsporám Light a vrací se i oblíbené kotlíkové dotace. Záštitu výstavě udělily Ministerstvo životního prostředí i Státní fond životního prostředí ČR.

KONFERENCE

Konference Živá krajina 24

30. ledna 2024 / Aula ČZU v Praze (a také on-line)

Nejvýznamnější událost o regenerativním zemědělství v České republice, konference Živá krajina, hledá cesty v boji se suchem. Odborná debata nad možností ovlivnit přirozenou tvorbu dešťových srážek a potřebou většího sdílení regenerativní zemědělské praxe získala záštitu prezidenta České republiky Petra Pavla, Ministerstva životního prostředí, ministra zemědělství Marka Výborného a ministra životního prostředí Petra Hladíka. Akce se uskuteční 30. ledna 2024 v aule ČZU v Praze a online a pořádá ji startup Carbonag za podpory evropského programu ELIT Food the Regenerative Agriculture Revolution a dalších partnerů.

STÁTNÍ FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Státní fond životního prostředí ČR pořádá ve spolupráci s obcemi a kraji **semináře pro občany po celé České republice**, na kterých informuje o aktuální nabídce dotací. **Pokud máte zájem** a chtěli byste seminář pro alespoň 25 zájemců uspořádat i ve své obci či městě, vyplňte prosím krátký dotazník, který najdete na webu a zašlete jej na seminare@sfzp.cz.

EVROPSKÁ UNIE
Fond soudržnosti
Operační program Životní prostředí

Spolufinancováno
Evropskou unií

Financováno
Evropskou unií
NextGenerationEU

Priorita | měsíčník Státního fondu životního prostředí ČR | vydává Státní fond životního prostředí ČR, rezortní organizace Ministerstva životního prostředí | ročník 16 | číslo 12 | prosinec 2023 | časopis je distribuován bezplatně, pouze na území ČR | **adresa redakce:** Olbrachtova 2006/9, 140 00 Praha 4 | **kontakt na redakci:** priorita@sfzp.cz | **objednávky:** www.sfzp.cz, www.opzp.cz | **redakce:** šéfredaktor: Jan Rödling; redaktorka: Barbora Scheinherrová; grafická úprava: Eva Štanglová | **fotografie na titulní straně:** Shutterstock/lovelyday12 | **číslo registrace:** MK ČR E 18178 | Tento časopis je tištěn dle ekologických standardů. | Texty z časopisu Priorita je možné přetiskovat za předpokladu uvedení autora a zdroje. **Prosíme o správné vytrídění recyklovatelného obalu i časopisu.**